

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 2 березня 2010 р. № 229
Київ

**Про затвердження Типової навчальної програми підготовки та
перепідготовки водіїв транспортних засобів**

Відповідно до [статті 4](#) Закону України "Про дорожній рух" Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити [Типову навчальну програму підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів](#), що додається.
2. Міністерству внутрішніх справ, Міністерству освіти і науки, Міністерству інфраструктури відповідно до своїх повноважень забезпечити підготовку та перепідготовку водіїв транспортних засобів згідно з Типовою навчальною програмою, затвердженою цією постановою.
3. Міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади привести власні акти у відповідність із цією постановою.

Прем'єр-міністр України Ю.ТИМОШЕНКО

Інд. 31

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 2 березня 2010 р. № 229

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів

1. Типова навчальна програма підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів (далі - Програма) складається з типового навчального плану, типової тематичної програми і визначає мінімальну кількість навчальних годин, відведених для підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів, з урахуванням відповідних категорій транспортних засобів.

Типовий навчальний план містить перелік навчальних розділів теоретичного та практичного модулів із зазначенням мінімальної кількості навчальних годин, відведених на освоєння навчального матеріалу (розділ навчальної

програми), на теоретичну і практичну підготовку та перепідготовку водіїв транспортних засобів.

Теоретичний модуль включає такі навчальні розділи:

“Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”;

“Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”;

“Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”;

“Основи керування транспортним засобом і вимоги до безпеки дорожнього руху”;

“Надання домедичної допомоги”.

Практичний модуль включає такі навчальні розділи:

“Практичне керування транспортним засобом”;

“Спеціальні положення стосовно категорій транспортних засобів”.

Послідовність вивчення навчальних розділів і тем, навчальних годин теоретичного та практичного модулів визначається акредитованим закладом, що проводить підготовку та перепідготовку водіїв транспортних засобів.

Типові навчальні програми підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів відповідних категорій наведено в [додатках 1-5](#).

Перепідготовка водіїв транспортних засобів за курсом навчання з практичного керування відповідним транспортним засобом для відкриття нижчих категорій транспортних засобів стосовно наявної категорії здійснюється згідно з типовими навчальними програмами 20-годинного курсу навчання з практичного керування водіїв транспортних засобів відповідних категорій, наведеними в [додатках 6 і 7](#).

Типові навчальні програми курсу навчання з практичного керування водіїв транспортних засобів відповідних категорій складаються з типового навчального плану, типової тематичної програми та визначають навчальні години, відведені для перепідготовки водіїв транспортних засобів, з урахуванням відповідних категорій транспортних засобів.

2. На основі Програми заклад, що здійснює або планує здійснювати підготовку та перепідготовку водіїв транспортних засобів, та його філії (інші відокремлені підрозділи) (далі - заклад), розробляє робочі тематичні програми та навчальні плани, зокрема щотижневі, за відповідними

категоріями транспортних засобів, які погоджуються територіальним органом з надання сервісних послуг МВС за місцезнаходженням закладу.

У разі потреби заклад може збільшувати кількість навчальних годин та зміст тем відповідних навчальних розділів теоретичного або практичного модулів.

Тривалість навчальної години з теоретичної підготовки та перепідготовки повинна становити одну академічну годину (45 хвилин). Тривалість навчальної години з практичного керування транспортним засобом повинна становити одну годину (60 хвилин) з урахуванням часу, необхідного для підбиття підсумків навчальної години, заповнення навчальної документації та підготовки до проходження практичного навчання з керування транспортним засобом іншої особи.

3. До навчання з практичного керування транспортним засобом допускаються особи, які мають медичну довідку встановленого зразка і успішно склали теоретичний іспит у територіальному сервісному центрі МВС.

Навчання з практичного керування транспортним засобом проводяться індивідуально на майданчику для навчання з початкового керування та в умовах дорожнього руху на маршрутах відповідно до вимог законодавства атестованим спеціалістом закладу.

Перші вісім годин навчання з практичного керування транспортним засобом проводяться на транспортному засобі протягом не більше ніж двох годин щодня, а наступні - не більше ніж чотирьох годин.

Після завершення підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів для визначення рівня набутих ними знань, умінь і навичок та якості підготовки в закладі складається практичний іспит, тривалість якого становить не менше ніж 30 хвилин. Практичний іспит складається з вправ на майданчику для навчання з початкового керування (автодромі) та вправ (протягом 20 хвилин) на контрольному маршруті в безпечних умовах дорожнього руху.

Якщо особі з інвалідністю дозволено керувати лише певними типами транспортних засобів або переобладнаними транспортними засобами, практичний іспит складається саме на такому транспортному засобі.

Тренажери та/або симулятори керування транспортним засобом відповідної категорії, що використовуються під час освоєння практичного модуля, повинні використовуватися у разі потреби не більше ніж протягом двох - чотирьох годин часу, передбаченого для практичних занять, з метою відтворення дорожніх та природних умов і забезпечувати початкове навчання водіння, відпрацювання правильної посадки водія у транспортний засіб і пристібання ременем безпеки, ознайомлення з органами керування,

контрольно-вимірювальними приладами, відпрацювання прийомів керування транспортним засобом.

4. Особа може призупинити підготовку та перепідготовку в закладі та продовжити їх протягом шести місяців індивідуально або в будь-якій наступній групі цього закладу (без повторної реєстрації).

Навантаження на одну особу під час підготовки та перепідготовки не може перевищувати більше п'яти годин на день та більше 25 годин на тиждень.

5. У результаті теоретичного освоєння Програми особи повинні знати:

[Правила дорожнього руху](#);

вимоги щодо документів, необхідних для використання транспортних засобів;

запобіжні заходи під час висадки пасажирів з транспортного засобу;

механічні аспекти, важливі для безпеки дорожнього руху;

вимоги щодо використання транспортного засобу з урахуванням впливу на довкілля;

вимоги щодо годин керування і періодів відпочинку;

вимоги щодо видів відповідних перевезень вантажів або пасажирів;

фактори безпеки, пов'язані із завантаженням транспортних засобів;

заходи щодо надання домедичної допомоги постраждалим під час дорожньо-транспортної пригоди;

будову і основи технічного обслуговування транспортного засобу.

У результаті практичного освоєння Програми особи повинні вміти:

розпізнавати небезпечні дорожні ситуації та оцінювати ступінь небезпеки;

контролювати (безпечно керувати) транспортний засіб на належному рівні з метою запобігання створенню небезпечної ситуації і належного реагування у разі її виникнення;

виконувати вимоги [Правил дорожнього руху](#), зокрема такі, що стосуються запобігання дорожньо-транспортним пригодам і підтримання режиму руху транспортного потоку;

виявляти будь-які основні технічні несправності у транспортних засобах, зокрема такі, що створюють ризики на дорогах, і вживати необхідних заходів для їх усунення;

ураховувати всі чинники, що впливають на поведінку водія під час керування транспортним засобом (наприклад, втома, слабкий зір), щоб повною мірою використовувати навички, необхідні для безпечного керування;

сприяти забезпеченню безпеки всіх учасників дорожнього руху, зокрема найслабших і найуразливіших (дітей, пішоходів, велосипедистів, осіб з інвалідністю, осіб похилого віку), виявляючи належну повагу до інших учасників дорожнього руху.

Додаток 1
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підготовки водіїв транспортних засобів категорій А, А1, В1

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Навчальні розділи теоретичного модуля			
Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху	31	31	
Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу	7	7	
Будова і технічне обслуговування транспортного засобу	4	4	
Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху	10	10	
Надання домедичної допомоги	8	8	
{Позицію виключено на підставі Постанови КМ № 601 від 10.05.2022 }			

Навчальні розділи практичного модуля

Практичне керування транспортними засобами категорій А, А1, В1	40		40
Спеціальні положення стосовно категорій А, А1	3		3
Практичний іспит	0,5		0,5
Разом	104,5 (101,5 - для категорії В1)	61	43,5 (40,5 - для категорії В1)

II. Типова тематична програма

Теоретичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху	1	1	
Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	1	1	
Загальні положення і терміни, що використовуються у Правилах дорожнього руху	1	1	
Обов’язки і права учасників дорожнього руху	3	3	
Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	2	2	
Дорожні знаки	6	6	
Дорожня розмітка та обладнання	2	2	
Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника	2	2	
Попереджувальні сигнали	2	2	

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу	3	3
Проїзд перехресть	3	3
Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів	1	1
Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів	1	1
Особливі умови руху	1	1
Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу	1	1
Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією	1	1
Разом	31	31

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху:

Основи законодавства про дорожній рух, автомобільний транспорт, страхування цивільно-правової відповідальності, охорону праці. Основні вимоги постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. [№ 1388](#) “Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів” (Офіційний вісник України, 1998 р., № 36, ст. 1327; 2009 р., № 101, ст. 3521) та від 8 травня 1993 р. [№ 340](#) “Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами” (ЗП України, 1993 р., № 10, ст. 211; Офіційний вісник України, 2009 р., № 39, ст. 1311).

Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

Порядок і строки проведення державної реєстрації транспортних засобів. Вимоги до експлуатації транспортного засобу. Порядок допуску до керування транспортним засобом та отримання посвідчення водія. Цивільна відповідальність. Відшкодування матеріальних збитків, що завдані під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Право власності, суб'єкти права власності. Право власності і володіння транспортним засобом. Небезпечні випадки, які виникають під час експлуатації та обслуговування транспортного засобу. Попереджувальні надписи. Знаки безпеки. Законодавство з питань охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за його порушення. Основні заходи щодо зниження негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище (належне використання спеціальних звукових сигнальних пристроїв, помірне споживання палива, обмеження викидів забруднюючих речовин тощо). Відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#) і виникнення дорожньо-транспортних пригод. Адміністративна

відповідальність у сфері дорожнього руху. Види адміністративних стягнень. Кримінальна відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#). Види покарань.

Загальні положення і терміни, що використовуються у [Правилах дорожнього руху](#):

[Правила дорожнього руху](#) як правова основа дорожнього руху. Терміни, визначені у Правилах дорожнього руху. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень вимогам Правил дорожнього руху.

Обов'язки і права учасників дорожнього руху:

Обов'язки і права водіїв транспортних засобів. Обставини, за яких водієві забороняється керувати і передавати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки і права водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблісковими маячками та/або спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки водіїв транспортних засобів щодо надання безперешкодного проїзду транспортним засобам оперативних та дорожньо-експлуатаційних служб. Обов'язки і права учасників дорожнього руху, причетних до дорожньо-транспортної пригоди. Обов'язки і права пішоходів та пасажирів.

Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин:

Вікові обмеження та вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин. Технічний стан і обладнання зазначених транспортних засобів. Розміщення таких транспортних засобів на проїзній частині. Правила користування велосипедною доріжкою. Умови, за яких рух зазначених транспортних засобів і тварин забороняється.

Дорожні знаки:

Дорожні знаки, їх класифікація та значення в системі організації дорожнього руху, вимоги до встановлення. Попереджувальні знаки, їх призначення, вимоги до встановлення. Найменування кожного знака, його значення та зона дії. Знаки, що повторюються, їх установлення. Таблички до попереджувальних знаків. Дії водія транспортного засобу, що наближається до небезпечної ділянки автомобільної дороги з установленим попереджувальним знаком. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) в частині його регулювання попереджувальним знаком. Знаки пріоритету, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим знаком пріоритету. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання знаком пріоритету. Заборонні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його установлення та зона дії. Таблички до заборонних знаків. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з встановленим заборонним знаком. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання заборонним знаком. Наказові знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до наказових знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання наказовим знаком. Інформаційно-вказівні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Таблички до інформаційно-вказівних знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання

інформаційно-вказівним знаком. Знаки сервісу, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення. Таблички до знаків сервісу.

Дорожня розмітка та обладнання:

Дорожня розмітка та дорожнє обладнання, їх значення в системі організації дорожнього руху. Класифікація дорожньої розмітки. Призначення горизонтальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Написи та позначки на проїзній частині автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Призначення вертикальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Дорожнє обладнання як засіб регулювання дорожнього руху на небезпечних ділянках автомобільної дороги (огородження, світлове сигнальне обладнання, попереджувальні світлові круглі тумби тощо).

Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника:

Засоби регулювання дорожнього руху. Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв та інших транспортних засобів, які рухаються виділеною для них смугою руху. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника, їх значення.

Попереджувальні сигнали:

Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі звукових і світлових сигналів та сигналів за допомогою рук. Випадки обов'язкового увімкнення ближнього і дальнього світла фар або протитуманних фар, аварійної світлової сигналізації. Наслідки порушення вимог до подачі попереджувальних сигналів.

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу:

Початок і зміна напрямку руху: повороти ліворуч і праворуч. Зміна смуг руху. Обов'язки водія транспортного засобу перед початком руху, здійснення будь-яких маневрів з поворотом і розворотом на перехресті та поза ним. Вимоги до використання смуг гальмування та розгону. Обов'язки водія в разі, коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість руху не встановлена. Порядок руху заднім ходом. Місця, в яких забороняється розворот. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) перед початком руху транспортного засобу і зміни його напрямку. Смуги для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортного засобу на проїзній частині автомобільної дороги в межах і за межами населених пунктів, що має дві, три, чотири і більше смуг руху. Умови, за яких дозволяється рух транспортного засобу трамвайною колією. Вийзд і рух автомобільною дорогою, що має смугу для реверсивного руху. Наслідки порушення вимог до розташування транспортних засобів на проїзній частині автомобільної дороги. Швидкість руху транспортного засобу в житлових і пішохідних зонах, у межах і за межами населених пунктів, на автомагістралях, під час буксирування зазначеного засобу і причепа. Безпечні дистанція та інтервал. Вимоги до водія тихохідного і великовантажного транспортного засобу в разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Наслідки порушення вимог до швидкості руху, дотримання безпечних дистанції та інтервалу. Зустрічний роз'їзд та обгін. Випадки, коли обгін забороняється. Особливості виконання обгону в різних дорожніх ситуаціях. Наслідки порушення вимог до виконання зустрічного роз'їзду та обгону. Вимоги до зупинки і стоянки транспортного засобу. Випадки, коли водій може залишити транспортний засіб на зупинці або стоянці. Стоянка

біля тротуару і на тротуарах. Місця, в яких заборонені зупинка і стоянка. Вимоги до водія в разі вимушеної зупинки і стоянки. Наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Проїзд перехресть:

Види перехресть. Вимоги до руху праворуч та ліворуч на перехресті. Умови, за яких забороняється виїжджати на перехрестя. Порядок і черговість проїзду регульованих перехресть. Вимоги до проїзду перехресть, на яких увімкнені світлофори з додатковими секціями. Пріоритет сигналів світлофора і регулювальника, дорожні знаки. Вимоги до проїзду перехресть рівнозначних і нерівнозначних автомобільних доріг. Черговість проїзду, якщо головна автомобільна дорога змінює напрямок руху на перехресті. Проїзд перехресть у разі, коли водій транспортного засобу не може визначити головну автомобільну дорогу, а знаки пріоритету відсутні. Наслідки порушення вимог до проїзду перехресть.

Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів:

Види пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Вимоги до проїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Випадки, коли забороняється проїзд залізничних переїздів. Дії водія транспортного засобу під час вимушеної зупинки на залізничному переїзді. Наслідки порушення вимог до переїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів, які розпочинають рух від зупинок у межах населених пунктів, та вимоги до їх водіїв. Вимоги до користування смугами на автомобільній дорозі, позначеними дорожніми знаками 5.8 і 5.11 згідно з [Правилами дорожнього руху](#). Переваги трамваїв у разі, коли вони рухаються поза перехрестями. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху.

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів:

Вимоги до перевезення пасажирів, зокрема дітей, і до транспортних засобів, призначених для їх перевезення, швидкості руху. Випадки, коли перевезення пасажирів забороняється. Вимоги до завантаження, розміщення і перевезення вантажу. Наслідки порушення вимог до перевезення пасажирів і вантажів.

Особливі умови руху:

Особливості руху транспортного засобу в темну пору доби або в умовах недостатньої видимості, зокрема під час руху в тунелях. Вимоги до руху транспортного засобу з увімкненим ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями, протитуманними фарами і ліхтарями, фарами-прожекторами і фарами-шукачами, розпізнавальними знаками автопоїзда. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Способи буксирування транспортного засобу, зокрема механічного транспортного засобу, на гнучкому і жорсткому зчепленні та методом часткового навантаження на платформу чи спеціальне опорне пристосування. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення пасажирів під час буксирування транспортного засобу. Порядок і умови проведення занять з практичного керування транспортним засобом. Вимоги до слухача, спеціаліста з питань навчання керуванню транспортним засобом, а також обладнання транспортного засобу, на якому проводяться такі заняття. Організація руху транспортних засобів у колоні. Установлення розпізнавального знака "Колона". Розташування та швидкість руху транспортних засобів у

колоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються в колоні. Рух пішоходів у житловій зоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів під час руху автомобільними дорогами в житловій зоні. Автомагістралі і автомобільні дороги, їх основні ознаки. Транспортні розв'язки на автомагістралях і автомобільних дорогах. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються автомагістралями і автомобільними дорогами. Обмеження руху на автомагістралях і автомобільних дорогах. Основні ознаки гірських доріг і крутих спусків. Вимоги до руху на гірських дорогах і крутих спусках. Вимоги до водія транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водія - громадянина України, який виїжджає за кордон. Наслідки порушення вимог до користування зовнішніми світловими приладами, буксирування та експлуатації транспортних составів, руху транспортних засобів у колоні, у житловій зоні, на автомагістралях і автомобільних дорогах, гірських дорогах і крутих спусках.

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу:

Порядок і умови експлуатації транспортного засобу. Несправності транспортного засобу, в разі виникнення яких: водій повинен вжити заходів для їх усунення; подальший рух заборонено до їх усунення. Наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортного засобу. Номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу. Номерні знаки і написи, обов'язкові для механічного транспортного засобу. Вимоги до обладнання такого засобу розпізнавальними знаками. Попереджувальні пристрої (прапорці, щитки). Знак аварійної зупинки (ліхтар). Наслідки порушення вимог до стану номерних і розпізнавальних знаків, написів, позначень.

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією:

Розміщення у смугах відведення автомобільних доріг штучних споруд, умови та порядок руху в колоні у складі більше ніж п'яти механічних транспортних засобів.

2. Навчальний розділ “Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху)	3	3	
Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху)	4	4	

Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху):

Індивідуальні якості водія транспортного засобу та його вміння оцінювати і прогнозувати дорожньо-транспортну ситуацію, а також час, необхідний для реагування на зміни, що відбуваються в дорожньому русі. Вплив алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини. Особливості впливу алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини та їх вплив на процес управління транспортними засобами. Зміни в поведінці під час керування через психічний стан, втому. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації. Підготовленість водія до керування транспортним засобом, вплив майстерності, стажу керування транспортним засобом і віку на безпеку керування. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Стресовий стан, запобігання його виникненню та його усунення, прийоми самоконтролю. Вплив психофізіологічного стану водія транспортного засобу на його поведінку. Незадовільний стан здоров'я водія і його вплив на керування транспортним засобом.

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху):

Етика водія транспортного засобу. Основні норми і правила поведінки водія транспортного засобу (сприйняття, оцінка та прийняття рішення, швидкість реакції, особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху - дітьми, особами з інвалідністю, велосипедистами і людьми похилого віку). Культура обслуговування пасажирів, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Дотримання [Правил дорожнього руху](#) як головний елемент етики водія транспортного засобу. Відносини між водіями та пішоходами. Охорона навколишнього природного середовища. Прояви культури водія транспортного засобу у використанні звукових сигналів, методів гальмування та обгону, утриманні транспортного засобу в належному стані. Етика пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів. Культура керування транспортним засобом у складних погодних умовах. Культура перевезення вантажів. Взаємодопомога водіїв транспортних засобів.

3. Навчальний розділ “Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 3

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Загальна будова	0,5	0,5	

Двигун. Пальне та паливні суміші	1	1
Електрообладнання	0,5	0,5
Трансмісія, підвіска та механізми керування	1	1
Технічне обслуговування та експлуатація мопеда, моторолера, мотоцикла, квадро- і трицикла	1	1
Разом	4	4

Загальна будова:

Різновиди транспортних засобів: мопеди, моторолери, мотоцикли, квадро- і трицикли, мотокляски. Класифікація транспортних засобів категорій А, А1, В1. Загальна будова мопеда, моторолера, мотоцикла, квадро- і трицикла, їх участь у дорожньому русі. Методи виявлення причин поломок.

Двигун. Пальне та паливні суміші:

Загальна будова, основні системи та механізми двигуна. Принцип роботи одноциліндрового двотактного та чотиритактного двигунів. Призначення, загальна будова та принцип роботи кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Фази газорозподілу. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи живлення. Робота карбюратора (інжектора). Марки пального. Октанове число. Паливні суміші. Двигуни, що працюють на бензині з різним октановим числом та паливних сумішах. Призначення, загальна будова та принцип роботи систем змащення та охолодження двигуна. Несправності основних систем та механізмів двигуна, їх виявлення та усунення.

Електрообладнання:

Джерела електричної енергії. Призначення та загальна будова акумуляторних батарей, генераторів змінного струму. Батареї, які функціонують як “паливний бак” і забезпечують електричний двигун енергією, необхідною для переміщення транспортного засобу. Контролер, блок управління двигуном, який регулює струм в мережі між батареями і двигуном. Зарядний пристрій для зарядки батарей. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи запалювання та її приладів. Системи запуску двигуна. Призначення та загальна будова електричного двигуна, опалювання кузова, системи вентиляції, склоочисників, вітрового скла. Правила користування стартером. Призначення та загальна будова фар, габаритних ліхтарів, покажчика повороту, звукового сигналу. Несправності приладів та систем електрообладнання, їх виявлення та усунення.

Трансмісія, підвіска та механізми керування:

Призначення та загальна будова трансмісії. Механізм зчеплення, його типи, коробка передач, карданна і ланцюгова передачі, редуктор, їх загальна будова та принцип роботи. Призначення та загальна будова підвіски. Пневматичні шини, їх маркування та експлуатація. Призначення, загальна будова та принцип роботи механізмів керування. Рульова колонка, важелі управління механізмом зчеплення, гальмами, коробкою передач, дроселем карбюратора. Несправності трансмісії, підвіски та механізмів керування, їх виявлення та усунення.

Технічне обслуговування та експлуатація мотоцикла, моторолера, мопеда, квадро- і трицикла:

Підготовка нового мотоцикла, моторолера, мопеда, квадро- і трицикла до експлуатації. Періодичність технічного обслуговування, щоденне технічне обслуговування, експлуатація мотоцикла, моторолера, мопеда, квадро- і трицикла в зимовий та літній період.

4. Навчальний розділ “Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 4

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Основи керування транспортним засобом	5	5	
Безпека дорожнього руху	5	5	
Разом	10	10	

Основи керування транспортним засобом:

Робоче місце водія транспортного засобу. Основні механізми та устаткування, що забезпечують керування транспортним засобом, їх розміщення. Призначення системи керування, її приладів та індикаторів. Дії водія транспортного засобу під час використання світлових і звукових сигналів. Техніка керування транспортним засобом. Зовнішні умови, що впливають на керування транспортним засобом. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги. Початок руху і розгін з послідовним перемиканням передач. Вибір оптимальної швидкості руху. Вибір швидкості і траєкторії руху на поворотах і в умовах обмеженого проїзду залежно від особливостей конструкції транспортного засобу. Вибір швидкості руху в межах і за межами населених пунктів. Повільне, екстремне, переривчасте гальмування. Правила керування гальмовою системою, зокрема на слизькій ділянці автомобільної дороги. Гострота зору. Поле зору. Адаптація (відновлення зору) під час раптового переходу від світла до темряви і навпаки. Засліплення. Зміна поля зору залежно від швидкості руху і щільності транспортного потоку. Помилки в оцінці дорожньої обстановки. Дії водія транспортного засобу в разі пошкодження елементів гальмової системи. Керування транспортним засобом в умовах обмеженого проїзду та недостатньої видимості, на перехрестях, пішохідному переході, крутих поворотах, підйомах і спусках, у транспортному потоці. Послідовність огляду автомобільної дороги під час наближення до перехрестя і пішохідних переходів. Керування транспортним засобом під час руху через регульовані і нерегульовані перехрестя, пішохідні переходи, біля місць великого скупчення пішоходів. Габарити транспортного засобу.

Безпека дорожнього руху:

Кліматичні умови, що впливають на керування транспортним засобом під час прямолінійного руху, розгону і гальмування, на поворотах. Центр ваги та його вплив на стійкість транспортного засобу. Опір повітря, сила інерції. Швидкість і прискорення. Сила тяги. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги, його зміна залежно від кліматичних умов, стану шин, автомобільної дороги, швидкості руху. Вплив поперечного нахилу автомобільної дороги і бокового вітру на транспортний засіб. Керованість транспортного засобу. Вплив конструкції та стану шин на керованість транспортного засобу. Стабілізація і коливання передніх коліс та їх вплив на прямолінійність руху транспортного засобу. Зміна напрямку руху. Плавність руху. Відрив коліс від автомобільної дороги. Гальмування, гальмовий шлях, його залежність від швидкості руху, ступеня прилягання коліс до автомобільної дороги та інших факторів. Час, необхідний для реагування водія транспортного засобу на зміни, що відбуваються в дорожньому русі, та спрацьовування гальмового приводу. Безпечні дистанція та інтервал, способи їх дотримання. Час і відстань, які потрібні для гальмування і зупинки транспортного засобу за різних умов руху і швидкості. Дотримання безпечних дистанцій та інтервалу за різних умов руху (інтенсивність і швидкість транспортного потоку, стан автомобільної дороги та кліматичні умови) і під час зупинки транспортного засобу. Прийняття компромісних рішень у разі виникнення складної дорожньої обстановки. Керування транспортним засобом у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів, під час зустрічного роз'їзду, випередження та обгону. Способи паркування і стоянки транспортного засобу. Обгін і зустрічний роз'їзд. Проїзд залізничного переїзду. Початок руху на крутих спусках і підйомах, слизькій та важкопрохідній ділянках автомобільної дороги, зокрема без буксування коліс. Проїзд небезпечною ділянкою автомобільної дороги (звуження проїзної частини, смоляне і гравійне покриття, затяжний підйом і спуск, під'їзд до мосту, залізничного переїзду) та ділянкою, на якій проводяться ремонтні роботи. Особливості дорожньої обстановки в межах і за межами населених пунктів. Оцінка дорожньої обстановки під час руху вперед, заднім ходом, гальмування, перед поворотом, маневруванням і обгоном. Використання дзеркала заднього виду. Огляд контрольно-вимірювальних приладів та прилеглих доріг під час проїзду перехресть. Вплив дорожніх умов на безпеку руху. Вимоги до руху по гірській дорозі. Керування транспортним засобом під час руху в межах і за межами населених пунктів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, дощу, туману, снігопаду. Користування світловими приладами. Зрушення з місця: після стоянки, після зупинки дорожнього руху, виїзд з прилеглої території. Рух прямими дорогами, зустрічний роз'їзд транспортних засобів, зокрема в обмеженому просторі. Рух на вигинах дороги. Дії водія транспортного засобу під час засліплення зустрічним світлом фар та запобігання такому засліпленню. Керування транспортним засобом у весняний та осінньо-зимовий період, на льодових переправах. Перевезення пасажирів і вантажів. Забезпечення стійкості транспортного засобу під час розгону, гальмування, повороту. Резерви стійкості транспортного засобу. Дії водія транспортного засобу, зокрема під час заносу, виникнення загрози зіткнення, пожежі, пошкодження елементів гальмової системи. Розподіл дорожньо-транспортних пригод за порами року, днями тижня, часом доби, категоріями автомобільних доріг, видами транспортних засобів та іншими факторами. Особливості створення аварійної ситуації в межах і за межами населених пунктів. Основні причини виникнення дорожньо-транспортних пригод та запобігання їм. Види експертизи дорожньо-транспортних пригод. Механічний аспект, що є суттєвим для безпеки дорожнього руху, а саме - використання ременів безпеки, підголівників та обладнання для дитячої безпеки. Ризики, пов'язані з рухом і керуванням різними видами транспортних засобів і з різними зонами видимості їх водіїв.

5. Навчальний розділ “Надання домедичної допомоги”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 5

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди	3	3	
Види травм. Принципи надання домедичної допомоги	5	5	
Разом	8	8	

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди:

Поняття про механізм травми. Особливості травм у водіїв, пасажирів, пішоходів. Мотоциклетна та велосипедна травма. Огляд місця події. Первинний та вторинний огляд потерпілого. Правила огляду місця події. Алгоритм дій, первинний та вторинний огляд потерпілих. Серцево-легенева реанімація.

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги: Зупинка кровотечі. Переломи, вивихи. Травми інших анатомічних ділянок. Універсальний алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації у потерпілих. Допомога потерпілим у разі виникнення травм.

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій А, А1, В1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 6

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з підготовки
Системи керування транспортним засобом і сигналізації	2
Підготовка до виїзду. Рух з невеликою швидкістю	2
Рух з різною швидкістю	6
Рух із зміною напрямку	4
Маневрування в умовах обмеженого проїзду	8

Керування транспортним засобом за межами 8
населеного пункту

Керування транспортним засобом у межах 10
населеного пункту

Разом 40

Системи керування транспортним засобом і сигналізації:

Посадка водія у транспортний засіб, положення водія транспортного засобу за кермом, вихід з транспортного засобу. Розташування системи керування, сигналізації та контрольно-вимірювальних приладів. Початок руху, переключення передач і гальмування (у разі, коли двигун не працює). Регулювання дзеркал. Підготовка двигуна до запуску, запуск та зупинка двигуна. Прогрівання двигуна, спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця, переключення передач у висхідному і низхідному порядку (з працюючим двигуном і піднятим ведучим колесом), поставлення важеля переключення передач у висхідну позицію. Запобіжні заходи під час виходу з транспортного засобу.

Підготовка до виїзду. Рух з невеликою швидкістю:

Контрольний огляд транспортного засобу перед виїздом, запуск та прогрівання двигуна. Повільне рушання з місця, рух по прямій на першій передачі. Підтримання заданої частоти обертів колінчастого валу двигуна. Збереження рівноваги, гальмування та зупинка транспортного засобу. Демонстрування здатності до безпечної їзди з дотриманням таких вимог: регулювання захисного спорядження, такого як рукавиці, спеціальне взуття, захисний одяг і шолом безпеки. Вибіркова перевірка стану шин, гальм, рульового керування, перемикача аварійної зупинки двигуна (за наявності), ланцюга, рівня масла, фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу.

Рух з різною швидкістю:

Рух по прямій. Регулювання швидкості руху шляхом зміни режиму роботи двигуна. Вибір місця зупинки транспортного засобу. Зупинка двигуна. Поставлення важеля перемикачів передач у висхідну позицію. Рушання з місця, розгін. Перемикачів передач у висхідному і низхідному порядку. Рушання з місця, послідовне перемикачів передач, увімкнення сигналів повороту, зупинка транспортного засобу у визначеному місці. Постановка мотоцикла, моторолера, мопеда, квадро- і трицикла на підставку і зняття з неї та переміщення його без допомоги двигуна, йдучи поряд. Постановка моторолера, мопеда, квадро- і трицикла на стоянку, мотоцикла на підставці на стоянку. Виконання щонайменше двох маневрів на підвищеній швидкості, з яких один маневр - на другій або третій передачі із швидкістю 30 км/год і один - уникнення перешкоди - із швидкістю щонайменше 50 км/год. Гальмування: необхідно виконати щонайменше дві вправи з гальмування, зокрема аварійне гальмування на мінімальній швидкості 50 км/год.

Рух із зміною напрямку:

Увімкнення сигналів повороту під час зміни напрямку руху. Рушання з місця, розгін, повороти праворуч, ліворуч на кільцевому маршруті. Рушання з місця, послідовне перемикачів передач. Гальмування двигуном та гальмами. Екстрене гальмування. Зупинка транспортного засобу у визначеному місці.

Маневрування в умовах обмеженого проїзду:

Проїзд по “колу”. Проїзд по “габаритному коридору”, “вісімці”, “колійній дошці” з прямолінійного руху і з попереднім поворотом праворуч, ліворуч. Проїзд перехрестя прямо, з поворотом праворуч та розворотом. Одночасний проїзд перехрестя трьома транспортними засобами в різних напрямках. Проїзд по “габаритному коридору”, “колу”, “вісімці”, “колійній дошці”, “змійці”, зокрема послідовно з Х-подібного перехрестя, і зупинка транспортного засобу на стоп-лінії. “Затишний під’їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів.

Керування транспортним засобом за межами населеного пункту:

Рух у транспортному потоці, виїзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Проїзд перехрещення автомобільних доріг на різних рівнях. Рух на крутих поворотах, підйомах, спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз’їзд у місцях звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз’їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Рух на підйомах і спусках, зупинка, поновлення руху. Повороти і розвороти. Екстрене гальмування.

Керування транспортним засобом у межах населеного пункту:

Виїзд на автомобільну дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Маневрування, об’їзд та обгін транспортних засобів. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за можливості). Рух уздовж перешкод, наприклад припаркованих автомобілів. Дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару між іншими транспортними засобами. Рух на автомобільних дорогах з одностороннім рухом, по кільцевому маршруту з об’їздом транспортних засобів, що не рухаються. Рух з дотриманням безпечної дистанції, зустрічний роз’їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги, обгін, зупинка на узбіччі, поновлення руху. Розвороти, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих перехресть, зокрема у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті. Особливі ділянки доріг (за наявності): перехрестя з круговим рухом. Залізничні переїзди. Трамвайні/автобусні зупинки. Пішохідні переходи. Рух на затяжних підйомах і спусках. Тунелі.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій А, А1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 7

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з підготовки
Використання захисного спорядження	1
Видимість	1
Механічні аспекти	1
Разом	3

Використання захисного спорядження: рукавиці, бутси, захисний одяг, шолом.

Видимість: мотоцикли, моторолери, мопеди, квадро- і трицикли для інших учасників дорожнього руху. Фактори ризику, що стосуються різних дорожніх умов, з додатковою увагою до слизьких частин, таких як зливні кришки, дорожньої розмітки - лінії, стрілки, трамвайні колії.

Механічні аспекти, що стосуються безпеки на дорозі, з додатковою увагою до важеля аварійної зупинки, рівня масла і ланцюга.

Додаток 2
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підготовки водіїв транспортних засобів категорії В

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Навчальні розділи теоретичного модуля			
Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху	31	31	
Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу	7	7	
Будова і технічне обслуговування транспортного засобу	8	8	
Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху	10	10	
Надання домедичної допомоги	8	8	
{Позицію виключено на підставі Постанови КМ № 601 від 10.05.2022 }			
Навчальні розділи практичного модуля			
Практичне керування транспортними засобами категорії В	40 (38 - з автоматичною коробкою передач)		40 (38 - з автоматичною коробкою передач)
Практичний іспит	0,5		0,5

Разом	104,5 (102,5 - з автоматичною коробкою передач)	64	40,5 (38,5 - з автоматичною коробкою передач)
-------	---	----	---

II. Типова тематична програма

Теоретичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху	1	1	
Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	1	1	
Загальні положення і терміни, що використовуються у Правилах дорожнього руху	1	1	
Обов’язки і права учасників дорожнього руху	3	3	
Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	2	2	
Дорожні знаки	6	6	
Дорожня розмітка та обладнання	2	2	
Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника	2	2	
Попереджувальні сигнали	2	2	
Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу	3	3	
Проїзд перехресть	3	3	
Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і	1	1	

залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів	1	1
Особливі умови руху	1	1
Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу	1	1
Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією	1	1
Разом	31	31

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху:

Основи законодавства про дорожній рух, автомобільний транспорт, страхування цивільно-правової відповідальності, охорону праці. Основні вимоги постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. [№ 1388](#) “Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів” (Офіційний вісник України, 1998 р., № 36, ст. 1327; 2009 р., № 101, ст. 3521), від 8 травня 1993 р. [№ 340](#) “Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами” (ЗП України, 1993 р., № 10, ст. 211; Офіційний вісник України, 2009 р., № 39, ст. 1311) та від 30 січня 2012 р. [№ 137](#) “Про затвердження Порядку проведення обов’язкового технічного контролю та обсягів перевірки технічного стану транспортних засобів, технічного опису та зразка протоколу перевірки технічного стану транспортного засобу” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 16, ст. 581).

Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

Порядок і строки проведення державної реєстрації транспортних засобів. Вимоги до експлуатації транспортного засобу. Мета, періодичність і порядок проведення технічного огляду. Відповідальність власника за технічний стан транспортного засобу. Порядок допуску до керування транспортним засобом та отримання посвідчення водія. Цивільна відповідальність. Відшкодування матеріальних збитків, що завдані під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Право власності, суб’єкти права власності. Право власності і володіння транспортним засобом. Небезпечні випадки, які виникають під час експлуатації та обслуговування транспортного засобу. Попереджувальні надписи. Знаки безпеки. Законодавство з питань охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за його порушення. Основні заходи щодо зниження негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище (належне використання спеціальних звукових сигнальних пристроїв, помірне споживання палива, обмеження викидів забруднюючих речовин тощо). Відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#) і виникнення дорожньо-транспортних пригод. Адміністративна відповідальність у

сфері дорожнього руху. Види адміністративних стягнень. Кримінальна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху. Види покарань.

Загальні положення і терміни, що використовуються у [Правилах дорожнього руху](#):

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Терміни, визначені у Правилах дорожнього руху. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень вимогам Правил дорожнього руху.

Обов'язки і права учасників дорожнього руху:

Обов'язки і права водіїв транспортних засобів. Обставини, за яких водієві забороняється керувати і передавати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки і права водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблісковими маячками та/або спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки водіїв транспортних засобів щодо надання безперешкодного проїзду транспортним засобам оперативних та дорожньо-експлуатаційних служб. Обов'язки учасників дорожнього руху, причетних до дорожньо-транспортної пригоди. Обов'язки і права пішоходів та пасажирів.

Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин:

Вікові обмеження та вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин. Технічний стан і обладнання зазначених транспортних засобів. Розміщення таких транспортних засобів на проїзній частині. Правила користування велосипедною доріжкою. Умови, за яких рух зазначених транспортних засобів і тварин забороняється.

Дорожні знаки:

Дорожні знаки, їх класифікація та значення в системі організації дорожнього руху, вимоги до встановлення. Попереджувальні знаки, їх призначення, вимоги до встановлення. Найменування кожного знака, його значення та зона дії. Знаки, що повторюються, їх установлення. Таблички до попереджувальних знаків. Дії водія транспортного засобу, що наближається до небезпечної ділянки автомобільної дороги з установленим попереджувальним знаком. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) в частині його регулювання попереджувальним знаком. Знаки пріоритету, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з встановленим знаком пріоритету. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання знаком пріоритету. Заборонні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його установлення та зона дії. Таблички до заборонних знаків. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим заборонним знаком. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання заборонним знаком. Наказові знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до наказових знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання наказовим знаком. Інформаційно-вказівні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Таблички до інформаційно-вказівних знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання

інформаційно-вказівним знаком. Знаки сервісу, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення. Таблички до знаків сервісу.

Дорожня розмітка та обладнання:

Дорожня розмітка та дорожнє обладнання, їх значення в системі організації дорожнього руху. Класифікація дорожньої розмітки. Призначення горизонтальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Написи та позначки на проїзній частині автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Призначення вертикальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Дорожнє обладнання як засіб регулювання дорожнього руху на небезпечних ділянках автомобільної дороги (огородження, світлове сигнальне обладнання, попереджувальні світлові круглі тумби тощо).

Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора та сигналів регулювальника:

Засоби регулювання дорожнього руху. Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв та інших транспортних засобів, які рухаються виділеною для них смугою руху. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника, їх значення.

Попереджувальні сигнали:

Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі звукових і світлових сигналів та сигналів за допомогою рук. Випадки обов'язкового увімкнення ближнього і дальнього світла фар або протитуманних фар, аварійної світлової сигналізації. Наслідки порушення вимог до подачі попереджувальних сигналів.

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу:

Початок і зміна напрямку руху: повороти ліворуч і праворуч, зміна смуг руху. Обов'язки водія транспортного засобу перед початком руху, здійснення будь-яких маневрів з поворотом і розворотом на перехресті та поза ним. Вимоги до використання смуг гальмування та розгону. Обов'язки водія у разі, коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість руху не встановлена. Порядок руху заднім ходом. Місця, в яких забороняється розворот. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) перед початком руху транспортного засобу і зміни його напрямку. Смуги для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортного засобу на проїзній частині автомобільної дороги в межах і за межами населених пунктів, що має дві, три, чотири і більше смуг руху. Випадки, коли дозволяється рух транспортного засобу трамвайною колією. Вїзд і рух автомобільною дорогою, що має смугу для реверсивного руху. Наслідки порушення вимог до розташування транспортних засобів на проїзній частині автомобільної дороги. Швидкість руху транспортного засобу в житлових і пішохідних зонах, у межах і за межами населених пунктів, на автомагістралях, під час буксирування зазначеного засобу і причепа. Безпечні дистанція та інтервал. Вимоги до водія тихохідного і великовантажного транспортного засобу в разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Наслідки порушення вимог до швидкості руху, дотримання безпечних дистанції та інтервалу. Зустрічний роз'їзд та обгін. Випадки, коли обгін забороняється. Особливості виконання обгону в різних дорожніх ситуаціях. Наслідки порушення вимог до виконання зустрічного роз'їзду та обгону. Вимоги до зупинки і стоянки транспортного засобу. Випадки, коли водій може залишити транспортний засіб на зупинці або стоянці. Стоянка

біля тротуару і на тротуарах. Місця, в яких заборонені зупинка і стоянка. Вимоги до водія в разі вимушеної зупинки і стоянки. Наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Проїзд перехресть:

Види перехресть. Вимоги до руху праворуч та ліворуч на перехресті. Умови, за яких забороняється виїжджати на перехрестя. Порядок і черговість проїзду регульованих перехресть. Вимоги до проїзду перехресть, де ввімкнені світлофори з додатковими секціями. Пріоритет сигналів світлофора і регулювальника, дорожні знаки. Вимоги до проїзду перехресть рівнозначних і нерівнозначних автомобільних доріг. Черговість проїзду, якщо головна автомобільна дорога змінює напрямок руху на перехресті. Проїзд перехресть у разі, коли водій транспортного засобу не може визначити головну автомобільну дорогу, а знаки пріоритету відсутні. Наслідки порушення вимог до проїзду перехресть.

Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів:

Види пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Вимоги до проїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Випадки, коли забороняється проїзд залізничних переїздів. Дії водія транспортного засобу під час вимушеної зупинки на залізничному переїзді. Наслідки порушення вимог до переїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів, які розпочинають рух від зупинок у межах населених пунктів, та вимоги до їх водіїв. Вимоги до користування смугами на автомобільній дорозі, позначеними дорожніми знаками 5.8 і 5.11 згідно з [Правилами дорожнього руху](#). Переваги трамваїв у разі, коли вони рухаються поза перехрестями. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху.

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів:

Вимоги до перевезення пасажирів, зокрема дітей, і до транспортних засобів, призначених для їх перевезення, швидкості руху. Випадки, коли перевезення пасажирів забороняється. Вимоги до завантаження, розміщення і перевезення вантажу. Наслідки порушення вимог до перевезення пасажирів і вантажів.

Особливі умови руху:

Особливості руху транспортного засобу в темну пору доби або в умовах недостатньої видимості, зокрема під час руху в тунелях. Вимоги до руху транспортного засобу з увімкненим ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями, протитуманними фарами і ліхтарями, фарами-прожекторами і фарами-шукачами, розпізнавальними знаками автопоїзда. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Способи буксирування транспортного засобу, зокрема механічного транспортного засобу, на гнучкому і жорсткому зчепленні та методом часткового навантаження на платформу чи спеціальне опорне пристосування. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення пасажирів під час буксирування транспортного засобу. Порядок і умови проведення занять з практичного керування транспортним засобом. Вимоги до слухача, спеціаліста з питань навчання керуванню транспортним засобом, а також обладнання транспортного засобу, на якому проводяться такі заняття. Організація руху транспортних засобів у колоні. Установлення розпізнавального знака "Колона". Розташування та швидкість руху транспортних засобів у

колоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються в колоні. Рух пішоходів у житловій зоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів під час руху автомобільними дорогами в житловій зоні. Автомагістралі і автомобільні дороги, їх основні ознаки. В'їзд на автомагістралі/з'їзд з автомагістралей або подібних доріг (за наявності): виїзд із смуги розгону, з'їзд на смугу гальмування. Транспортні розв'язки на автомагістралях і автомобільних дорогах. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються на автомагістралях і автомобільних дорогах. Обмеження руху автомагістралями і автомобільними дорогами. Основні ознаки гірських доріг і крутих спусків. Вимоги до руху на гірських дорогах і крутих спусках. Вимоги до водія транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водія - громадянина України, який виїжджає за кордон. Наслідки порушення вимог до користування зовнішніми світловими приладами, буксирування та експлуатації транспортних составів, руху транспортних засобів у колоні, у житловій зоні, на автомагістралях і автомобільних дорогах, гірських дорогах і крутих спусках.

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу:

Порядок і умови експлуатації транспортного засобу. Несправності транспортного засобу, в разі виникнення яких: водій повинен вжити заходів для їх усунення; подальший рух заборонено до їх усунення. Наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортного засобу. Номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу. Номерні знаки і написи, обов'язкові для механічного транспортного засобу. Вимоги до обладнання такого засобу розпізнавальними знаками. Попереджувальні пристрої (прапорці, щитки). Знак аварійної зупинки (ліхтар). Наслідки порушення вимог до стану номерних і розпізнавальних знаків, написів, позначень.

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією:

Розміщення у смугах відведення автомобільних доріг штучних споруд, умови та порядок руху в колоні у складі більше ніж п'яти механічних транспортних засобів.

2. Навчальний розділ “Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху)	4	4	

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху)	3	3
Разом	7	7

Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху):

Індивідуальні якості водія транспортного засобу та його вміння оцінювати і прогнозувати дорожньо-транспортну ситуацію, а також час, необхідний для реагування на зміни, що відбуваються в дорожньому русі. Вплив алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини. Особливості впливу алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини та їх вплив на процес управління транспортними засобами. Зміни в поведінці під час керування через психічний стан, втому. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації. Підготовленість водія до керування транспортним засобом, вплив майстерності, стажу керування транспортним засобом і віку на безпеку керування. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Стресовий стан, запобігання його виникненню та його усунення, прийоми самоконтролю. Вплив психофізіологічного стану водія транспортного засобу на його поведінку. Незадовільний стан здоров'я водія і його вплив на керування транспортним засобом. Ризики, пов'язані з рухом і керуванням різними видами транспортних засобів і з різними зонами видимості їх водіїв.

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху):

Етика водія транспортного засобу. Основні норми і правила поведінки водія транспортного засобу (сприйняття, оцінка та прийняття рішення, швидкість реакції, особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими учасниками дорожнього руху - дітьми, особами з інвалідністю, велосипедистами і людьми похилого віку). Культура обслуговування пасажирів, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Дотримання [Правил дорожнього руху](#) як головний елемент етики водія транспортного засобу. Відносини між водіями та пішоходами. Охорона навколишнього природного середовища. Прояви культури водія транспортного засобу у використанні звукових сигналів, методів гальмування та обгону, утриманні транспортного засобу в належному стані. Етика пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів. Культура керування транспортним засобом у складних погодних умовах. Культура перевезення вантажів. Взаємодопомога водіїв транспортних засобів.

3. Навчальний розділ “Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 3

Найменування тем	Кількість навчальних годин	
	усього	у тому числі

		теоретичні заняття	практичні заняття
Загальна будова	1	1	
Двигун. Пальне та паливні суміші	2	2	
Електрообладнання	2	2	
Трансмісія, підвіска та механізми керування	2	2	
Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля	1	1	
Разом	8	8	

Загальна будова:

Класифікація транспортних засобів за призначенням та категоріями. Загальна будова транспортних засобів та їх участь у дорожньому русі. Методи виявлення причин поломок.

Двигун. Пальне та паливні суміші:

Загальна будова, основні механізми та системи двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи охолодження двигуна. Відмінності систем рідинного та повітряного охолодження двигуна. Охолоджувальні рідини. Переохолодження та перегрівання двигуна. Причини і способи запобігання перегріванню двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи змащення двигуна. Робота двигуна в разі недостатнього чи надмірного рівня мастила в системі змащення. Контроль за тиском мастила. Марки мастила. Призначення та загальна будова системи живлення двигуна, принцип роботи її приладів. Типи двигуна (бензиновий, дизельний). Пальне для бензинового двигуна. Марки бензину. Октанове число. Паливні суміші, детонація паливної суміші. Вплив детонації на роботу двигуна. Турбонаддув. Загальна будова та принцип роботи систем живлення дизельного двигуна і газобалонного обладнання. Несправності основних систем та механізмів двигуна, їх виявлення та усунення.

Електрообладнання:

Призначення, загальна будова та принцип роботи системи електрообладнання та її приладів. Батареї, які функціонують як “паливний бак” і забезпечують електричний двигун енергією, необхідною для переміщення транспортного засобу. Контролер, блок управління двигуном, який регулює струм в мережі між батареями і двигуном. Зарядний пристрій для зарядки батарей. Призначення та загальна будова акумуляторної батареї. Призначення, загальна будова та принцип роботи генератора змінного струму. Призначення та загальна будова стартера. Дистанційна система керування та правила користування стартером. Призначення та загальна будова контрольно-вимірювальних приладів. Контрольні лампи. Призначення та загальна будова електричного двигуна опалювання кузова, системи вентиляції, склоочисників. Додаткове обладнання кузова. Призначення, розташування та загальна будова фар, габаритних ліхтарів, ламп освітлення, щитка контрольних приладів, попереджувальних сигналів, штепсельних розеток. Загальна будова та принцип роботи покажчика повороту, аварійної світлової сигналізації, звукового

сигналу та його реле. Призначення та загальна будова запобіжників. Несправності джерела електричного струму, приладів освітлення і сигналізації, їх виявлення та усунення.

Трансмісія, підвіска та механізми керування:

Призначення, загальна будова та принцип роботи трансмісії. Зчеплення, механічна та автоматична коробки передач, карданні передачі та ведучі мости. Несправності трансмісії, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи підвіски. Несправності підвіски, їх виявлення та усунення. Пневматичні шини, їх маркування та експлуатація. Призначення, загальна будова та принцип роботи механізмів рульового керування. Несправності механізмів рульового керування, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи гальмової системи та її механізмів. Гальмова система з гідравлічним та пневматичним приводом. Ретардери. Антиблокувальні системи коліс. Рідини, що використовуються в роботі гідравлічного приводу гальм, їх властивості. Несправності гальмової системи, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи стоянкової (запасної) гальмової системи.

Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля:

Перевірка технічного стану та укомплектованості транспортного засобу. Проведення контрольного огляду транспортного засобу перед виїздом та після повернення. Правила та умови безпечного перевезення пасажирів і вантажу. Загальна будова, класифікація та технічне обслуговування причепів різних марок. Завантаження, розміщення та кріплення вантажу. Особливості експлуатації транспортного засобу. Норми витрат пального (зокрема в особливих умовах), мастильних матеріалів, рідин. Зменшення та збільшення норм витрат пального. Можливості економії пального, мастильних матеріалів і рідин. Витрати пального.

4. Навчальний розділ “Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 4

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Основи керування транспортним засобом	5	5	
Безпека дорожнього руху	5	5	
Разом	10	10	

Основи керування транспортним засобом:

Робоче місце водія транспортного засобу. Основні механізми та устаткування, що забезпечують керування транспортним засобом, їх розміщення. Призначення системи керування, її приладів та індикаторів. Дії водія транспортного засобу під час використання

світлових і звукових сигналів. Техніка керування транспортним засобом. Зовнішні умови, що впливають на керування транспортним засобом. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги. Початок руху і розгін з послідовним перемиканням передач. Вибір оптимальної швидкості руху. Вибір швидкості і траєкторії руху на поворотах і в умовах обмеженого проїзду залежно від особливостей конструкції транспортного засобу. Вибір швидкості руху в межах і за межами населених пунктів. Повільне, екстрене, переривчасте гальмування. Точне гальмування до зупинки. Гострота зору. Поле зору. Адаптація (відновлення зору) під час раптового переходу від світла до темряви і навпаки. Засліплення. Зміна поля зору залежно від швидкості руху і щільності транспортного потоку. Помилки в оцінці дорожньої обстановки. Правила керування гальмовою системою, зокрема на слизькій ділянці автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу в разі пошкодження елементів гальмової системи. Керування транспортним засобом в умовах обмеженого проїзду та недостатньої видимості, на перехрестях, пішохідному переході, крутих поворотах, підйомах і спусках, у транспортному потоці. Послідовність огляду автомобільної дороги під час наближення до перехресть і пішохідних переходів. Керування транспортним засобом під час руху через регульовані і нерегульовані перехрестя, пішохідні переходи, біля місць великого скупчення пішоходів. Габарити транспортного засобу.

Безпека дорожнього руху:

Кліматичні умови, що впливають на керування транспортним засобом під час прямолінійного руху, розгону і гальмування, на поворотах. Центр ваги та його вплив на стійкість транспортного засобу. Опір повітря, сила інерції. Швидкість і прискорення. Сила тяги. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги, його зміна залежно від кліматичних умов, стану шин, автомобільної дороги, швидкості руху. Вплив поперечного нахилу автомобільної дороги і бокового вітру на транспортний засіб. Керуваність транспортного засобу. Вплив конструкції та стану шин на керуваність транспортного засобу. Стабілізація і коливання передніх коліс та їх вплив на прямолінійність руху транспортного засобу. Зміна напрямку руху. Плавність руху. Відрив коліс від автомобільної дороги. Гальмування, гальмовий шлях, його залежність від швидкості руху, ступеня прилягання коліс до автомобільної дороги та інших факторів. Час, необхідний для реагування водія транспортного засобу на зміни, що відбуваються в дорожньому русі, та спрацьовування гальмового приводу. Безпечні дистанція та інтервал, способи їх дотримання. Час і відстань, які потрібні для гальмування і зупинки транспортного засобу за різних умов руху і швидкості. Дотримання безпечних дистанції та інтервалу за різних умов руху (інтенсивність і швидкість транспортного потоку, стан автомобільної дороги та кліматичні умови) і під час зупинки транспортного засобу. Прийняття компромісних рішень у разі виникнення складної дорожньої обстановки. Керування транспортним засобом у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів, під час зустрічного роз'їзду, випередження та обгону. Способи паркування і стоянки транспортного засобу. Обгін і зустрічний роз'їзд. Проїзд залізничного переїзду. Початок руху на крутих спусках і підйомах, слизькій та важкопрохідній ділянках автомобільної дороги, зокрема без буксування коліс. Проїзд небезпечною ділянкою автомобільної дороги (звуження проїзної частини, смоляне і гравійне покриття, зтяжний підйом і спуск, під'їзд до мосту, залізничного переїзду) та ділянкою, на якій проводяться ремонтні роботи. Особливості дорожньої обстановки в межах і за межами населених пунктів. Оцінка дорожньої обстановки під час руху вперед, заднім ходом, гальмування, перед поворотом, маневруванням і обгоном. Використання дзеркала заднього виду. Огляд контрольно-вимірювальних приладів та прилеглих доріг під час проїзду перехресть. Вплив дорожніх умов на безпеку руху. Вимоги до руху по гірській дорозі. Керування транспортним засобом під час руху в межах і за межами населених пунктів у темну пору

доби та в умовах недостатньої видимості, дощу, туману, снігопаду. Користування світловими приладами. Зрушення з місця: після стоянки, після зупинки дорожнього руху, виїзд з прилеглої території. Рух прямими дорогами, зустрічний роз'їзд транспортних засобів, зокрема в обмеженому просторі. Рух на вигинах дороги. Дії водія транспортного засобу під час засліплення зустрічним світлом фар та запобігання такому засліпленню. Керування транспортним засобом у весняний та осінньо-зимовий період, на льодових переправах. Перевезення пасажирів і вантажів. Забезпечення стійкості транспортного засобу під час розгону, гальмування, повороту. Резерви стійкості транспортного засобу. Дії водія транспортного засобу, зокрема під час заносу, виникнення загрози зіткнення, пожежі, пошкодження елементів гальмової системи. Розподіл дорожньо-транспортних пригод за порами року, днями тижня, часом доби, категоріями автомобільних доріг, видами транспортних засобів та іншими факторами. Особливості створення аварійної ситуації в межах і за межами населених пунктів. Основні причини виникнення дорожньо-транспортних пригод та запобігання їм. Види експертизи дорожньо-транспортних пригод. Механічний аспект, що є суттєвим для безпеки дорожнього руху, а саме - використання ременів безпеки, підголівників та обладнання для дитячої безпеки.

5. Навчальний розділ “Надання домедичної допомоги”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 5

Найменування тем	Кількість навчальних годин		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди	3	3	
Види травм. Принципи надання домедичної допомоги	5	5	
Разом	8	8	

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди:

Поняття про механізм травми. Особливості травм у водіїв, пасажирів, пішоходів. Огляд місця події. Первинний та вторинний огляд потерпілого. Правила огляду місця події. Алгоритм дій, первинний та вторинний огляд потерпілих.

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги:

Зупинка кровотечі. Переломи, вивихи. Травми інших анатомічних ділянок. Серцево-легенева реанімація. Універсальний алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації у потерпілих. Допомога потерпілим у разі виникнення травм.

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорії В”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 6

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з підготовки
1. Основи керування транспортним засобом (дозволено проведення на тренажерах (за наявності))	2
2. Керування транспортним засобом на майданчику	5 (3 - з автоматичною коробкою передач)
3. Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху	6
4. Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху	9 (2*)
5. Керування транспортним засобом в особливих умовах	8
6. Удосконалення навичок керування транспортним засобом	10 (2*)
Разом	40 (38 - з автоматичною коробкою передач)

Основи керування транспортним засобом:

Посадка водія у транспортний засіб. Ознайомлення із системами керування і сигналізації, контрольно-вимірювальними приладами. Правильне положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Відрегулювання сидіння таким чином, щоб було правильне положення сидячи. Відрегулювання дзеркала заднього виду, ременів безпеки, підголівників (за наявності). Перевірка того, чи зачинені двері. Вибіркова перевірка стану шин, рульового керування, гальм, рідин (моторної оливи, охолоджувальної рідини, рідини склоомивача тощо), фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу. Перевірка гальмової системи з підсилювачем та системи рульового керування з підсилювачем, перевірка стану коліс, гайок кріплення коліс, брызговики, вітрового скла, вікон і склоочисників, рідин, перевірка та використання панелі приладів, зокрема реєструвальної апаратури. Запуск двигуна. Спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Прийоми керування транспортним засобом. Рушання з місця, рух по прямій з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти праворуч, ліворуч, гальмування, зупинка. Повороти керма праворуч, ліворуч двома руками, зокрема “перехопленням”, правою або лівою рукою, збільшення кількості поворотів керма. Взаємодія систем керування перед початком руху, під час руху на різних передачах з розворотами, поворотами, повільне і термінове гальмування, зупинка. Рух заднім ходом. Розвороти в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Зупинка і стоянка.

Керування транспортним засобом на майданчику:

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд транспортного засобу. Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця. Рух з невеликою швидкістю. Рух з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка. Рух заднім ходом по прямій або з поворотом праворуч або ліворуч з дотриманням правильної смуги руху. Розворот транспортного засобу з використанням передньої та задньої передач. Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з перемиканням передач. Розгін. Перемикання передач у висхідному і низхідному порядку. Перемикання на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних видів гальмування (повільне, екстрене, переривчасте). Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою (через заднє або бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду). Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Рух заднім ходом уздовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом угору. Виїзд на естакаду та з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45 о, 90 о, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Рух по "колінійній дошці" переднім і заднім ходом. Поставлення транспортного засобу на стоянку, в бокс. Рух по "габаритному тунелю" прямо та з поворотом, переднім і заднім ходом. Рух по "вісімці", "змійкою", переднім ходом. В'їзд до "габаритного дворику" прямо і з поворотом, маневрування та виїзд з нього. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Рух на ділянках, де створені небезпечні умови (залізничний переїзд без шлагбаума і з шлагбаумом, перехрестя, зупинка маршрутних транспортних засобів, раптова поява пішохода тощо). Рушання з місця, розгін і перемикання передач у висхідному і низхідному порядку, зупинка. Рух прямо, по "вісімці", маневрування в умовах обмеженого проїзду, повороти, розвороти, зупинка у визначеному місці. Маневрування заднім ходом, в'їзд у бокс. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Паркування (всі види).

Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху:

Рух по прямій з дотриманням безпечної дистанції та необхідної швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху. Проїзд перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Рух автомобільними дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Прийоми маневрування на автозаправній станції. Керування транспортним засобом у межах населеного пункту. Рух у транспортному потоці. Маневрування під час руху на автомобільній дорозі з багаторядним рухом. Об'їзд, обгін з дотриманням безпечних дистанції та інтервалу. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги. Проїзд Т-, V-, Х-подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Проїзд майданів. Рух автомобільною дорогою з трамвайною колією, повороти праворуч, ліворуч і розворот. Подолання перешкод під час руху переднім і заднім ходом поперемінно передніми та задніми колесами на спуску, сідловині із зупинкою у впадині поперемінно передніми та задніми колесами без гальмування, виїзд на "клин" передніми колесами і зупинка на вершині (дві - три секунди).

Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху:

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Рух на естакадах, закруглених ділянках автомобільної дороги, віражах, підйомах і спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд на ділянках звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у їх межах. Виїзд на автомобільну дорогу в межах населених пунктів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за можливості), рух уздовж перешкод, наприклад, припаркованих автомобілів. Дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування транспортного засобу і залишення місця для паркування (паркування паралельно, діагонально або перпендикулярно, переднім або заднім ходом, на рівній поверхні, підйомі або спуску). Рух автомобільними дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на автомобільній дорозі, шляхопроводі, у тунелі. Проїзд складних регульованих і нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти праворуч, ліворуч і розвороти на перехресті. Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка. Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з низькою та високою інтенсивністю руху. Обгін, об'їзд, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушання з місця на підйомах. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування транспортним засобом в особливих умовах:

Керування транспортним засобом в умовах бездоріжжя. Виїзд на ґрунтову дорогу. Рух на об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках, засніжених, лісових та інших дорогах. Керування транспортним засобом у темну пору доби. Виїзд на автомобільну дорогу із штучним освітленням та без нього. Користування світловими приладами. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Буксирування транспортного засобу. Зчеплення транспортних засобів жорсткою і гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування транспортного засобу по прямій, на поворотах, підйомах і спусках. Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення транспортного засобу. Керування в такий спосіб, який забезпечує безпеку та скорочує споживання палива та викиди під час збільшення і зменшення швидкості руху на спусках і підйомах, у разі потреби шляхом вибору передач.

Удосконалення навичок керування транспортним засобом:

Маневрування в умовах обмеженого проїзду, заднім ходом. Складне та екстремне маневрування. Терміновий розгін і гальмування. Маневрування на автомобільній дорозі з інтенсивним рухом. Взаємодія з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка, початок руху. Керування транспортним засобом з причепом, маса якого не перевищує 750 кілограмів. Уміння керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання їй. Прийоми керування транспортним засобом (повільне рушання з місця, терміновий розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Контраварійна підготовка. Розгін, термінове гальмування і маневрування на слизькій ділянці автомобільної дороги. Вимоги до керування транспортним засобом з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстремного і

ритмічного заносу. Об'їзд перешкоди. Маневрування. “Затишний під'їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів. Екстрене гальмування. Безпечне розташування транспортного засобу для завантаження/розвантаження біля вантажної естакади/платформи або подібного пристрою.

* Кількість навчальних годин, відведених для проведення заняття з практичного керування транспортними засобами категорії В в темну пору доби.

Додаток 3
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підготовки та перепідготовки водіїв транспортних засобів категорій С, С1

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин			
	підготовка		перепідготовка	
	теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття

Навчальні розділи теоретичного модуля

Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху	37		20	
Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу	7		2	
Будова і технічне обслуговування транспортного засобу	10		6	
Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху	12		6	
Надання домедичної допомоги	8		8	

{Позицію виключено на підставі Постанови КМ [№ 601 від 10.05.2022](#)}

Навчальні розділи практичного модуля

Практичне керування транспортними засобами категорії C, C1		56 (51 - з автоматичною коробкою передач)		27 (24 - з автоматичною коробкою передач)
Спеціальні положення стосовно категорій C, C1		2		2
Практичний іспит		0,5		0,5
Разом	74	58,5 (53,5 - з автоматичною коробкою передач)	42	29,5 (26,5 - з автоматичною коробкою передач)

II. Типова тематична програма

Теоретичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Найменування тем	Кількість навчальних годин				
	усього	у тому числі			
		підготовка		перепідготовка	
		теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття
Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху	2	1		1	
Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	2	1		1	
Загальні положення і терміни, що використовуються у Правилах дорожнього руху	2	1		1	
Обов'язки і права учасників дорожнього руху	4	3		1	
Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим	3	2		1	

транспорт, і погоничів
тварин

Дорожні знаки	8	6	2
Дорожня розмітка та обладнання	3	2	1
Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника	3	2	1
Попереджувальні сигнали	3	2	1
Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу	6	4	2
Проїзд перехресть	6	4	2
Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів	2	1	1
Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів	3	2	1
Особливі умови руху	5	3	2
Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу	3	2	1
Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією	2	1	1
Разом	57	37	20

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху:

Основи законодавства про дорожній рух, автомобільний транспорт, страхування цивільно-правової відповідальності, охорону праці. Основні вимоги постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. [№ 1388](#) “Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей,

причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів” (Офіційний вісник України, 1998 р., № 36, ст. 1327; 2009 р., № 101, ст. 3521), від 8 травня 1993 р. [№ 340](#) “Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами” (ЗП України, 1993 р., № 10, ст. 211; Офіційний вісник України, 2009 р., № 39, ст. 1311) та від 30 січня 2012 р. [№ 137](#) “Про затвердження Порядку проведення обов’язкового технічного контролю та обсягів перевірки технічного стану транспортних засобів, технічного опису та зразка протоколу перевірки технічного стану транспортного засобу” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 16, ст. 581).

Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

Порядок і строки проведення державної реєстрації транспортних засобів. Вимоги до експлуатації транспортного засобу. Мета, періодичність і порядок проведення технічного огляду. Відповідальність власника за технічний стан транспортного засобу. Порядок допуску до керування транспортним засобом та отримання посвідчення водія. Цивільна відповідальність. Відшкодування матеріальних збитків, що завдані під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Право власності, суб’єкти права власності. Право власності і володіння транспортним засобом. Небезпечні випадки, які виникають під час експлуатації та обслуговування транспортного засобу. Попереджувальні надписи. Знаки безпеки. Законодавство з питань охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за його порушення. Основні заходи щодо зниження негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище (належне використання спеціальних звукових сигнальних пристроїв, помірне споживання палива, обмеження викидів забруднюючих речовин тощо). Відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#) і виникнення дорожньо-транспортних пригод. Адміністративна відповідальність у сфері дорожнього руху. Види адміністративних стягнень. Кримінальна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху. Види покарань.

Загальні положення і терміни, що використовуються у [Правилах дорожнього руху](#):

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Терміни, визначені у Правилах дорожнього руху. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень вимогам Правил дорожнього руху.

Обов’язки і права учасників дорожнього руху:

Обов’язки і права водіїв транспортних засобів. Обставини, за яких водієві забороняється керувати і передавати іншим особам керування транспортним засобом. Обов’язки і права водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблісковими маячками та/або спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов’язки водіїв транспортних засобів щодо надання безперешкодного проїзду транспортним засобам оперативних та дорожньо-експлуатаційних служб. Обов’язки (заходи) учасників дорожнього руху, причетних до дорожньо-транспортної пригоди. Обов’язки і права пішоходів та пасажирів.

Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин:

Вікові обмеження та вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин. Технічний стан і обладнання зазначених транспортних

засобів. Розміщення таких транспортних засобів на проїзній частині. Правила користування велосипедною доріжкою. Умови, за яких рух зазначених транспортних засобів і тварин забороняється.

Дорожні знаки:

Дорожні знаки, їх класифікація та значення в системі організації дорожнього руху, вимоги до встановлення. Попереджувальні знаки, їх призначення, вимоги до встановлення. Найменування кожного знака, його значення та зона дії. Знаки, що повторюються, їх встановлення. Таблички до попереджувальних знаків. Дії водія транспортного засобу, що наближається до небезпечної ділянки автомобільної дороги з установленим попереджувальним знаком. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) в частині його регулювання попереджувальним знаком. Знаки пріоритету, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим знаком пріоритету. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання знаком пріоритету. Заборонні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до заборонних знаків. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим заборонним знаком. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання заборонним знаком. Наказові знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до наказових знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання наказовим знаком. Інформаційно-вказівні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Таблички до інформаційно-вказівних знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання інформаційно-вказівним знаком. Знаки сервісу, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення. Таблички до знаків сервісу.

Дорожня розмітка та обладнання:

Дорожня розмітка та дорожнє обладнання, їх значення в системі організації дорожнього руху. Класифікація дорожньої розмітки. Призначення горизонтальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Написи та позначки на проїзній частині автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Призначення вертикальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Дорожнє обладнання як засіб регулювання дорожнього руху на небезпечних ділянках автомобільної дороги (огородження, світлове сигнальне обладнання, попереджувальні світлові круглі тумби тощо).

Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника:

Засоби регулювання дорожнього руху. Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв та інших транспортних засобів, які рухаються виділеною для них смугою руху. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника, їх значення.

Попереджувальні сигнали:

Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі звукових і світлових сигналів та сигналів за допомогою рук. Випадки обов'язкового увімкнення ближнього і

дальнього світла фар або протитуманних фар, аварійної світлової сигналізації. Наслідки порушення вимог до подачі попереджувальних сигналів.

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу:

Початок і зміна напрямку руху: повороти ліворуч і праворуч, зміна смуг руху. Обов'язки водія транспортного засобу перед початком руху, здійснення будь-яких маневрів з поворотом і розворотом на перехресті та поза ним. Вимоги до використання смуг гальмування та розгону. Обов'язки водія в разі, коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість руху не встановлена. Порядок руху заднім ходом. Місця, в яких забороняється розворот. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) перед початком руху транспортного засобу і зміни його напрямку. Смуги для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортного засобу на проїзній частині автомобільної дороги в межах і за межами населених пунктів, що має дві, три, чотири і більше смуг руху. Умови, за яких дозволяється рух транспортного засобу трамвайною колією. Виїзд і рух автомобільною дорогою, що має смугу для реверсивного руху. Наслідки порушення вимог до розташування транспортних засобів на проїзній частині автомобільної дороги. Швидкість руху транспортного засобу в житлових і пішохідних зонах, у межах і за межами населених пунктів, на автомагістралях, під час буксирування зазначеного засобу і причепа. Безпечні дистанція та інтервал. Вимоги до водія тихохідного і великовантажного транспортного засобу в разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Наслідки порушення вимог до швидкості руху, дотримання безпечних дистанції та інтервалу. Зустрічний роз'їзд та обгін. Випадки, коли обгін забороняється. Особливості виконання обгону в різних дорожніх ситуаціях. Наслідки порушення вимог до виконання зустрічного роз'їзду та обгону. Вимоги до зупинки і стоянки транспортного засобу. Умови, за яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці або стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Місця, в яких заборонені зупинка і стоянка. Вимоги до водія в разі вимушеної зупинки і стоянки. Наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Проїзд перехресть:

Види перехресть. Вимоги до руху праворуч та ліворуч на перехресті. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя. Порядок і черговість проїзду регульованих перехресть. Вимоги до проїзду перехресть, де ввімкнені світлофори з додатковими секціями. Пріоритет сигналів світлофора і регулювальника, дорожні знаки. Вимоги до проїзду перехресть рівнозначних і нерівнозначних автомобільних доріг. Черговість проїзду, якщо головна автомобільна дорога змінює напрямок руху на перехресті. Проїзд перехресть у разі, коли водій транспортного засобу не може визначити головну автомобільну дорогу, а знаки пріоритету відсутні. Наслідки порушення вимог до проїзду перехресть.

Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів:

Види пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Вимоги до проїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Умови, за яких забороняється проїзд залізничних переїздів. Дії водія транспортного засобу під час вимушеної зупинки на залізничному переїзді. Наслідки порушення вимог до переїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів, які розпочинають рух від зупинок у межах населених пунктів, та вимоги до їх водіїв. Вимоги до користування смугами на автомобільній дорозі, позначеними дорожніми знаками 5.8 і

5.11 згідно з [Правилами дорожнього руху](#). Переваги трамваїв у разі, коли вони рухаються поза перехрестями. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху.

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів:

Вимоги до перевезення пасажирів, зокрема дітей, і до транспортних засобів, призначених для їх перевезення, швидкості руху. Випадки, коли перевезення пасажирів забороняється. Вимоги до завантаження, розміщення і перевезення вантажу. Наслідки порушення вимог до перевезення пасажирів і вантажів.

Особливі умови руху:

Особливості руху транспортного засобу в темну пору доби або в умовах недостатньої видимості, зокрема під час руху в тунелях. Вимоги до руху транспортного засобу з увімкненим ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями, протитуманними фарами і ліхтарями, фарами-прожекторами і фарами-шукачами, розпізнавальними знаками автопоїзда. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Способи буксирування транспортного засобу, зокрема механічного транспортного засобу, на гнучкому і жорсткому зчепленні та методом часткового навантаження на платформу чи спеціальне опорне пристосування. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення пасажирів під час буксирування транспортного засобу. Порядок і умови проведення занять з практичного керування транспортним засобом. Вимоги до слухача, спеціаліста з питань навчання керуванню транспортним засобом, а також обладнання транспортного засобу, на якому проводяться такі заняття. Організація руху транспортних засобів у колоні. Установлення розпізнавального знака "Колона". Розташування та швидкість руху транспортних засобів у колоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються в колоні. Рух пішоходів у житловій зоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів під час руху автомобільними дорогами в житловій зоні. Автомагістралі і автомобільні дороги, їх основні ознаки. В'їзд на автомагістралі/з'їзд з автомагістралей або подібних доріг (за наявності): виїзд із смуги розгону, з'їзд на смугу гальмування. Транспортні розв'язки на автомагістралях і автомобільних дорогах. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються автомагістралями і автомобільними дорогами. Обмеження руху на автомагістралях і автомобільних дорогах. Основні ознаки гірських доріг і крутих спусків. Вимоги до руху на гірських дорогах і крутих спусках. Вимоги до водія транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водія - громадянина України, який виїжджає за кордон. Наслідки порушення вимог до користування зовнішніми світловими приладами, буксирування та експлуатації транспортних засобів, руху транспортних засобів у колоні, у житловій зоні, на автомагістралях і автомобільних дорогах, гірських дорогах і крутих спусках.

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу:

Порядок і умови експлуатації транспортного засобу. Несправності транспортного засобу, в разі виникнення яких: водій повинен вжити заходів для їх усунення; подальший рух заборонено до їх усунення. Наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортного засобу. Номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу. Номерні знаки і написи, обов'язкові для механічного транспортного засобу. Вимоги до обладнання такого засобу розпізнавальними знаками. Попереджувальні пристрої (прапорці, щитки). Знак аварійної зупинки (ліхтар). Наслідки порушення вимог до стану номерних і розпізнавальних знаків, написів, позначень.

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією:

Розміщення у смугах відведення автомобільних доріг штучних споруд, умови та порядок руху в колоні у складі більше ніж п'яти механічних транспортних засобів.

2. Навчальний розділ “Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин				
	усього	у тому числі			
		підготовка		перепідготовка	
		теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття
Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху)	5	4		1	
Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху)	4	3		1	
Разом	9	7		2	

Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху):

Індивідуальні якості водія транспортного засобу та його вміння оцінювати і прогнозувати дорожньо-транспортну ситуацію, а також час, необхідний для реагування на зміни, що відбуваються в дорожньому русі. Вплив алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини. Особливості впливу алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини та їх вплив на процес управління транспортними засобами. Зміни в поведінці під час керування через психічний стан, втому. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації. Підготовленість водія до керування транспортним засобом, вплив майстерності, стажу керування транспортним засобом і віку на безпеку керування. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Стресовий стан, запобігання його виникненню та його усунення, прийоми самоконтролю. Вплив психофізіологічного стану водія транспортного засобу на його

поведінку. Незадовільний стан здоров'я водія і його вплив на керування транспортним засобом.

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху):

Етика водія транспортного засобу. Основні норми і правила поведінки водія транспортного засобу (сприйняття, оцінка та прийняття рішення, швидкість реакції, особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху - дітьми, особами з інвалідністю, велосипедистами і людьми похилого віку). Культура обслуговування пасажирів, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Дотримання [Правил дорожнього руху](#) як головний елемент етики водія транспортного засобу. Відносини між водіями та пішоходами. Охорона навколишнього природного середовища. Прояви культури водія транспортного засобу у використанні звукових сигналів, методів гальмування та обгону, утриманні транспортного засобу в належному стані. Етика пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів. Культура керування транспортним засобом у складних погодних умовах. Культура перевезення вантажів. Взаємодопомога водіїв транспортних засобів.

3. Навчальний розділ “Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 3

Найменування тем	Кількість навчальних годин				
	усього	у тому числі			
		підготовка		перепідготовка	
		теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття
Загальна будова	2	1		1	
Двигун. Пальне та паливні суміші	5	3		2	
Електрообладнання	3	2		1	
Трансмісія, підвіска та механізми керування	3	2		1	
Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля	3	2		1	
Разом	16	10		6	

Загальна будова:

Класифікація транспортних засобів за призначенням та категоріями. Загальна будова транспортних засобів та їх участь у дорожньому русі. Методи виявлення причин поломок.

Двигун. Пальне та паливні суміші:

Загальна будова, основні механізми та системи двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи охолодження двигуна. Відмінності систем рідинного та повітряного охолодження двигуна. Охолоджувальні рідини. Переохолодження та перегрівання двигуна. Причини і способи запобігання перегріванню двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи змащення двигуна. Робота двигуна в разі недостатнього чи надмірного рівня мастила в системі змащення. Контроль за тиском мастила. Марки мастила. Призначення та загальна будова системи живлення двигуна, принцип роботи її приладів. Типи двигуна (бензиновий, дизельний). Пальне для бензинового двигуна. Марки бензину. Октанове число. Паливні суміші, детонація паливної суміші. Вплив детонації на роботу двигуна. Турбонаддув. Загальна будова та принцип роботи систем живлення дизельного двигуна і газобалонного обладнання. Несправності основних систем та механізмів двигуна, їх виявлення та усунення.

Електрообладнання:

Призначення, загальна будова та принцип роботи системи електрообладнання та її приладів. Батареї, які функціонують як “паливний бак” і забезпечують електричний двигун енергією, необхідною для переміщення транспортного засобу. Контролер, блок управління двигуном, який регулює струм у мережі між батареями і двигуном. Зарядний пристрій для зарядки батарей. Призначення та загальна будова акумуляторної батареї. Призначення, загальна будова та принцип роботи генератора змінного струму. Призначення та загальна будова стартера. Дистанційна система керування та правила користування стартером. Призначення та загальна будова контрольно-вимірювальних приладів. Контрольні лампи. Призначення та загальна будова електричного двигуна опалювання кузова, системи вентиляції, склоочисників. Додаткове обладнання кузова. Призначення, розташування та загальна будова фар, габаритних ліхтарів, ламп освітлення, щитка контрольних приладів, попереджувальних сигналів, штепсельних розеток. Загальна будова та принцип роботи покажчика повороту, аварійної світлової сигналізації, звукового сигналу та його реле. Призначення та загальна будова запобіжників. Несправності джерела електричного струму, приладів освітлення і сигналізації, їх виявлення та усунення.

Трансмісія, підвіска та механізми керування:

Призначення, загальна будова та принцип роботи трансмісії. Зчеплення, механічна та автоматична коробки передач, карданні передачі та ведучі мости. Несправності трансмісії, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи підвіски. Несправності підвіски, їх виявлення та усунення. Пневматичні шини, їх маркування та експлуатація. Призначення, загальна будова та принцип роботи механізмів рульового керування. Несправності механізмів рульового керування, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи гальмової системи та її механізмів. Гальмова система з гідравлічним та пневматичним приводом. Ретардери. Антиблокувальні системи коліс. Рідини, що використовуються в роботі гідравлічного приводу гальм, їх властивості. Несправності гальмової системи, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи стоянкової (запасної) гальмової системи.

Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля:

Перевірка технічного стану та укомплектованості транспортного засобу. Проведення контрольного огляду транспортного засобу перед виїздом та після повернення. Правила та умови безпечного перевезення пасажирів і вантажу. Загальна будова, класифікація та технічне обслуговування причепів різних марок. Завантаження, розміщення та кріплення вантажу. Особливості експлуатації транспортного засобу. Норми витрат пального (зокрема в особливих умовах), мастильних матеріалів, рідин. Зменшення та збільшення норм витрат пального. Можливості економії пального, мастильних матеріалів і рідин. Витрати пального.

4. Навчальний розділ “Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 4

Найменування тем	Кількість навчальних годин				
	усього	у тому числі			
		підготовка		перепідготовка	
		теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття
Основи керування транспортним засобом	9	6		3	
Безпека дорожнього руху	9	6		3	
Разом	18	12		6	

Основи керування транспортним засобом:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку. Правила щодо виду відповідного перевезення: вантажів або пасажирів. Документи на транспортний засіб і транспортна документація, необхідні для внутрішньодержавного та міжнародного перевезення вантажів і пасажирів. Робоче місце водія транспортного засобу. Основні механізми та устаткування, що забезпечують керування транспортним засобом, їх розміщення. Призначення систем керування, кермове керування, кермове управління. Дії водія транспортного засобу під час використання світлових і звукових сигналів. Техніка керування транспортним засобом. Зовнішні умови, що впливають на керування транспортним засобом. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги. Початок руху і розгін з послідовним перемиканням передач. Вибір оптимальної швидкості руху. Вибір швидкості і траєкторії руху на поворотах і в умовах обмеженого проїзду залежно від особливостей конструкції транспортного засобу. Вибір швидкості руху в межах і за межами населених пунктів. Повільне, екстрене, переривчасте гальмування. Точне гальмування до зупинки. Гострота зору. Поле зору. Адаптація (відновлення зору) під час раптового переходу від світла до темряви і навпаки. Засліплення. Зміна поля зору залежно від швидкості руху і щільності транспортного потоку. Помилки в оцінці дорожньої обстановки. Правила керування гальмовою системою, зокрема на слизькій ділянці автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу в разі пошкодження елементів гальмової системи. Керування транспортним засобом в умовах обмеженого проїзду та

недостатньої видимості, на перехрестях, пішохідному переході, крутих поворотах, підйомах і спусках, у транспортному потоці. Послідовність огляду автомобільної дороги під час наближення до перехресть і пішохідних переходів. Керування транспортним засобом під час руху через регульовані і нерегульовані перехрестя, пішохідні переходи, біля місць великого скупчення пішоходів. Габарити транспортного засобу.

Безпека дорожнього руху:

Кліматичні умови, що впливають на керування транспортним засобом під час прямолінійного руху, розгону і гальмування, на поворотах. Центр ваги та його вплив на стійкість транспортного засобу. Опір повітря, сила інерції. Швидкість і прискорення. Сила тяги. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги, його зміна залежно від кліматичних умов, стану шин, автомобільної дороги, швидкості руху. Вплив поперечного нахилу автомобільної дороги і бокового вітру на транспортний засіб. Керуваність транспортного засобу. Вплив конструкції та стану шин на керуваність транспортного засобу. Стабілізація і коливання передніх коліс та їх вплив на прямолінійність руху транспортного засобу. Зміна напрямку руху. Плавність руху. Відрив коліс від автомобільної дороги. Гальмування, гальмовий шлях, його залежність від швидкості руху, ступеня прилягання коліс до автомобільної дороги та інших факторів. Час, необхідний для реагування водія транспортного засобу на зміни, що відбуваються в дорожньому русі, та спрацьовування гальмового приводу. Безпечні дистанція та інтервал, способи їх дотримання. Час і відстань, які потрібні для гальмування і зупинки транспортного засобу за різних умов руху і швидкості. Дотримання безпечних дистанції та інтервалу за різних умов руху (інтенсивність і швидкість транспортного потоку, стан автомобільної дороги та кліматичні умови) і під час зупинки транспортного засобу. Прийняття компромісних рішень у разі виникнення складної дорожньої обстановки. Керування транспортним засобом у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів, під час зустрічного роз'їзду, випередження та обгону. Способи паркування і стоянки транспортного засобу. Обгін і зустрічний роз'їзд. Проїзд залізничного переїзду. Початок руху на крутих спусках і підйомах, слизькій та важкопрохідній ділянках автомобільної дороги, зокрема без буксування коліс. Проїзд небезпечною ділянкою автомобільної дороги (звуження проїзної частини, смоляне і гравійне покриття, затяжний підйом і спуск, під'їзд до мосту, залізничного переїзду) та ділянкою, на якій проводяться ремонтні роботи. Особливості дорожньої обстановки в межах і за межами населених пунктів. Оцінка дорожньої обстановки під час руху вперед, заднім ходом, гальмування, перед поворотом, маневруванням і обгоном. Використання дзеркала заднього виду. Огляд контрольно-вимірювальних приладів та прилеглих доріг під час проїзду перехресть. Вплив дорожніх умов на безпеку руху. Вимоги до руху по гірській дорозі. Керування транспортним засобом під час руху в межах і за межами населених пунктів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, дощу, туману, снігопаду. Користування світловими приладами. Зрушення з місця: після стоянки, після зупинки дорожнього руху, виїзд з прилеглої території. Рух прямими дорогами, зустрічний роз'їзд транспортних засобів, зокрема в обмеженому просторі. Рух на вигинах дороги. Дії водія транспортного засобу під час засліплення зустрічним світлом фар та запобігання такому засліпленню. Керування транспортним засобом у весняний та осінньо-зимовий період, на льодових переправах. Перевезення пасажирів і вантажів. Забезпечення стійкості транспортного засобу під час розгону, гальмування, повороту. Резерви стійкості транспортного засобу. Дії водія транспортного засобу, зокрема під час заносу, виникнення загрози зіткнення, пожежі, пошкодження елементів гальмової системи. Розподіл дорожньо-транспортних пригод за порами року, днями тижня, часом доби, категоріями автомобільних доріг, видами транспортних засобів та іншими факторами. Особливості створення аварійної ситуації в межах і за межами населених пунктів. Основні причини виникнення

дорожньо-транспортних пригод та запобігання їм. Види експертизи дорожньо-транспортних пригод. Механічний аспект, що є суттєвим для безпеки дорожнього руху, а саме - використання ременів безпеки, підголівників та обладнання для дитячої безпеки.

5. Навчальний розділ “Надання домедичної допомоги”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 5

Найменування тем	Кількість навчальних годин				
	усього	у тому числі			
		підготовка		перепідготовка	
		теоретичні заняття	практичні заняття	теоретичні заняття	практичні заняття
Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди	6	3		3	
Види травм. Принципи надання домедичної допомоги	10	5		5	
Разом	16	8		8	

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди:

Поведінка у разі виникнення аварії, знання заходів, яких слід вжити після аварії, зокрема дії в надзвичайних ситуаціях, зокрема під час евакуації пасажирів, а також базові знання про надання першої медичної допомоги. Поняття про механізм травми. Особливості травм у водіїв, пасажирів, пішоходів. Огляд місця події. Первинний та вторинний огляд потерпілого. Правила огляду місця події. Алгоритм дій, первинний та вторинний огляд потерпілих. Серцево-легенева реанімація. Універсальний алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації у потерпілих. Допомога потерпілим у разі виникнення травми.

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги:

Зупинка кровотечі. Переломи, вивихи. Травми інших анатомічних ділянок.

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій С, С1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 6

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з підготовки та перепідготовки	
	підготовка	перепідготовка
Основи керування транспортним засобом (дозволено проведення на тренажерах (за наявності))	2	1
Керування транспортним засобом на майданчику	10 (5 - з автоматичною коробкою передач)	6 (3 - з автоматичною коробкою передач)
Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху	12 (2*)	6 (1*)
Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху	12 (2*)	6 (2*)
Керування транспортним засобом в особливих умовах	8	3
Удосконалення навичок керування транспортним засобом	12	5
Разом	56 (51 - з автоматичною коробкою передач)	27 (24 - з автоматичною коробкою передач)

Основи керування транспортним засобом:

Посадка водія у транспортний засіб. Ознайомлення із системами керування і сигналізації, контрольно-вимірювальними приладами. Правильне положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Відрегулювання сидіння таким чином, щоб було правильне положення сидячи. Відрегулювання дзеркала заднього виду, ременів безпеки, підголівників (за наявності). Перевірка того, зачинені двері чи ні. Вибіркова перевірка стану шин, рульового керування, гальм, рідин (моторної оливи, охолоджувальної рідини, рідини склоомивача тощо), фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу. Перевірка гальмової системи з підсилювачем та системи рульового керування з підсилювачем, перевірка стану коліс, гайок кріплення коліс, брызговиків, вітрового скла, вікон і склоочисників, рідин, перевірка та використання панелі приладів, зокрема реєструвальної апаратури. Запуск двигуна. Спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Прийоми керування транспортним засобом. Рушання з місця, рух по прямій з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти праворуч, ліворуч, гальмування, зупинка. Повороти керма праворуч, ліворуч двома руками, у тому числі “перехопленням”, правою або лівою рукою, збільшення кількості поворотів керма. Взаємодія систем керування перед початком руху, під час руху на різних передачах з розворотами, поворотами, повільне і

термінове гальмування, зупинка. Рух заднім ходом. Розвороти в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Зупинка і стоянка.

Керування транспортним засобом на майданчику:

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд транспортного засобу. Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця. Рух з невеликою швидкістю. Рух з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка. Рух заднім ходом по прямій або з поворотом праворуч або ліворуч з дотриманням правильної смуги руху. Розворот транспортного засобу з використанням передньої та задньої передач. Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з перемиканням передач. Розгін. Перемикання передач у висхідному і низхідному порядку. Перемикання на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних видів гальмування (повільне, екстрене, переривчасте). Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою (через заднє або бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду). Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Рух заднім ходом уздовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом угору. Виїзд на естакаду і з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45°, 90°, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Рух по "колійній дошці" переднім і заднім ходом. Поставлення транспортного засобу на стоянку, у бокс. Рух по "габаритному тунелю". Рух по "вісімці", "змійкою", переднім ходом. В'їзд до "габаритного дворику" прямо і з поворотом, маневрування та виїзд з нього. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Рух на ділянках, де створені небезпечні умови (залізничний переїзд без шлагбаума і з шлагбаумом, перехрестя, зупинка маршрутних транспортних засобів, раптова поява пішохода тощо). Рушання з місця, розгін і перемикання передач у висхідному і низхідному порядку, зупинка. Рух прямо, по "вісімці", маневрування в умовах обмеженого проїзду, повороти, розвороти, зупинка у визначеному місці. Маневрування заднім ходом, в'їзд у бокс. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху:

Рух по прямій з дотриманням безпечної дистанції та необхідної швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху. Проїзд перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Рух автомобільними дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Прийоми маневрування на автозаправній станції. Керування транспортним засобом у межах населеного пункту. Рух у транспортному потоці. Маневрування під час руху на автомобільній дорозі з багаторядним рухом. Об'їзд, обгін з дотриманням безпечних дистанцій та інтервалу. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги. Проїзд Т-, V-, Х-подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Проїзд майданів. Рух автомобільною дорогою з трамвайною колією, повороти праворуч, ліворуч і розворот. Подолання перешкод під час руху переднім і заднім ходом поперемінно передніми та задніми колесами на спуску, сідловині із

зупинкою у впадині поперемінно передніми та задніми колесами без гальмування, виїзд на “клин” передніми колесами і зупинка на вершині (дві - три секунди).

Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху:

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Рух на естакадах, закруглених ділянках автомобільної дороги, віражах, підйомах і спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд на ділянках звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у їх межах. Виїзд на автомобільну дорогу в межах населених пунктів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за можливості), рух уздовж перешкод, наприклад припаркованих автомобілів. Дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування транспортного засобу й залишення місця для паркування (паркування паралельно, діагонально або перпендикулярно, переднім або заднім ходом, на рівній поверхні, підйомі або спуску). Рух автомобільними дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на автомобільній дорозі, шляхопроводі, у тунелі. Проїзд складних регульованих і нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти праворуч, ліворуч і розвороти на перехресті. Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка. Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з низькою та високою інтенсивністю руху. Обгін, об'їзд, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушання з місця на підйомах. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування транспортним засобом в особливих умовах:

Керування транспортним засобом в умовах бездоріжжя. Виїзд на ґрунтову дорогу. Рух на об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках, засніжених, лісових та інших дорогах. Керування транспортним засобом у темну пору доби. Виїзд на автомобільну дорогу із штучним освітленням та без нього. Користування світловими приладами. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Буксирування транспортного засобу. Зчеплення транспортних засобів жорсткою і гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування транспортного засобу по прямій, на поворотах, підйомах і спусках. Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення транспортного засобу. Керування в такий спосіб, який забезпечує безпеку та скорочує споживання пального та викиди під час збільшення і зменшення швидкості руху на спусках і підйомах, у разі потреби шляхом вибору передач.

Удосконалення навичок керування транспортним засобом:

Маневрування в умовах обмеженого проїзду, заднім ходом. Складне та екстрене маневрування. Терміновий розгін і гальмування. Маневрування на автомобільній дорозі з інтенсивним рухом. Взаємодія з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка, початок руху. Керування транспортним засобом з причепом, маса якого не перевищує 750 кілограмів. Уміння керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання їй. Прийоми керування транспортним засобом (повільне рушання з місця, терміновий розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Контраварійна

підготовка. Розгін, термінове гальмування і маневрування на слизькій ділянці автомобільної дороги. Вимоги до керування транспортним засобом з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстреного і ритмічного заносу. Об'їзд перешкоди. Маневрування. “Затишний під'їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів. Екстрене гальмування. Безпечне розташування транспортного засобу для завантаження/розвантаження біля вантажної естакади/платформи або подібного пристрою.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій С, С1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 7

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з підготовки та перепідготовки	
	підготовка	перепідготовка
Запобіжні заходи	1	1
Фактори безпеки	1	1
Разом	2	2

Запобіжні заходи: Правила щодо годин керування і періодів відпочинку; використання реєструвальної апаратури. Заходи, яких слід вжити під час зняття та заміни коліс. Правила щодо мас та габаритів транспортних засобів; правила щодо обмежувачів швидкості. Перешкоди, які обмежують зону видимості, спричинені характеристиками транспортних засобів. Читання карти автомобільних доріг, планування маршрутів, зокрема використання електронних навігаційних систем (не обов'язково).

Фактори безпеки: Фактори, пов'язані із завантаженням транспортних засобів: контроль (розміщення і закріплення вантажу), кузов, тенти, двері вантажного відсіку, завантажувальний механізм (за наявності), замки кабіни (за наявності), спосіб завантаження, закріплення вантажу, труднощі з різними видами вантажів (наприклад, рідина, підвісні вантажі), завантаження та розвантаження і використання навантажувального обладнання.

* Кількість навчальних годин, відведених для проведення заняття з практичного керування транспортними засобами категорій С, С1 в темну пору доби.

Додаток 4
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА перепідготовки водіїв транспортних засобів категорій D, D1

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин перепідготовки		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття

Навчальні розділи теоретичного модуля

Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху	16	16
--	----	----

Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу	4	4
--	---	---

Будова і технічне обслуговування транспортного засобу	6	6
---	---	---

Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху	12	12
---	----	----

Надання домедичної допомоги	8	8
-----------------------------	---	---

{Позицію виключено на підставі Постанови КМ [№ 601 від 10.05.2022](#)}

Навчальні розділи практичного модуля

Практичне керування транспортними засобами категорії D, D1		27
--	--	----

Спеціальні положення стосовно категорій D, D1		2
---	--	---

Практичний іспит	0,5	0,5
------------------	-----	-----

Разом	75,5	46	29,5
-------	------	----	------

II. Типова тематична програма

Теоретичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху	1
Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	1
Загальні положення і терміни, що використовуються у Правилах дорожнього руху	1
Обов'язки і права учасників дорожнього руху	1
Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	1
Дорожні знаки	1
Дорожня розмітка та обладнання	1
Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника	1
Попереджувальні сигнали	1
Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу	1
Проїзд перехресть	1
Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів	1
Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів	1
Особливі умови руху	1
Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу	1
Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією	1
Разом	16

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху:

Основи законодавства про дорожній рух, автомобільний транспорт, страхування цивільно-правової відповідальності, охорону праці. Основні вимоги постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. [№ 1388](#) “Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів” (Офіційний вісник України, 1998 р., № 36, ст. 1327; 2009 р., № 101, ст. 3521), від 8 травня 1993 р. [№ 340](#) “Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами” (ЗП України, 1993 р., №

10, ст. 211; Офіційний вісник України, 2009 р., № 39, ст. 1311) та від 30 січня 2012 р. [№ 137](#) “Про затвердження Порядку проведення обов’язкового технічного контролю та обсягів перевірки технічного стану транспортних засобів, технічного опису та зразка протоколу перевірки технічного стану транспортного засобу” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 16, ст. 581).

Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

Порядок і строки проведення державної реєстрації транспортних засобів. Вимоги до експлуатації транспортного засобу. Мета, періодичність і порядок проведення технічного огляду. Відповідальність власника за технічний стан транспортного засобу. Порядок допуску до керування транспортним засобом та отримання посвідчення водія. Цивільна відповідальність. Відшкодування матеріальних збитків, що завдані під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Право власності, суб’єкти права власності. Право власності і володіння транспортним засобом. Небезпечні випадки, які виникають під час експлуатації та обслуговування транспортного засобу. Попереджувальні надписи. Знаки безпеки. Законодавство з питань охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за його порушення. Основні заходи щодо зниження негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище (належне використання спеціальних звукових сигнальних пристроїв, помірне споживання палива, обмеження викидів забруднюючих речовин тощо). Відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#) і виникнення дорожньо-транспортних пригод. Адміністративна відповідальність у сфері дорожнього руху. Види адміністративних стягнень. Кримінальна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху. Види покарань.

Загальні положення і терміни, що використовуються у [Правилах дорожнього руху](#):

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Терміни, визначені у Правилах дорожнього руху. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень вимогам Правил дорожнього руху.

Обов’язки і права учасників дорожнього руху:

Обов’язки і права водіїв транспортних засобів. Обставини, за яких водієві забороняється керувати і передавати іншим особам керування транспортним засобом. Обов’язки і права водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблісковими маячками та/або спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов’язки водіїв транспортних засобів щодо надання безперешкодного проїзду транспортним засобам оперативних та дорожньо-експлуатаційних служб. Обов’язки учасників дорожнього руху, причетних до дорожньо-транспортної пригоди. Обов’язки і права пішоходів та пасажирів.

Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин:

Вікові обмеження та вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин. Технічний стан і обладнання зазначених транспортних засобів. Розміщення таких транспортних засобів на проїзній частині. Правила користування велосипедною доріжкою. Умови, за яких рух зазначених транспортних засобів і тварин забороняється.

Дорожні знаки:

Дорожні знаки, їх класифікація та значення в системі організації дорожнього руху, вимоги до встановлення. Попереджувальні знаки, їх призначення, вимоги до встановлення. Найменування кожного знака, його значення та зона дії. Знаки, що повторюються, їх установлення. Таблички до попереджувальних знаків. Дії водія транспортного засобу, що наближається до небезпечної ділянки автомобільної дороги з установленим попереджувальним знаком. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання попереджувальним знаком. Знаки пріоритету, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим знаком пріоритету. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання знаком пріоритету. Заборонні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до заборонних знаків. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим заборонним знаком. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) в частині його регулювання заборонним знаком. Наказові знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до наказових знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання наказовим знаком. Інформаційно-вказівні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Таблички до інформаційно-вказівних знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання інформаційно-вказівним знаком. Знаки сервісу, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення. Таблички до знаків сервісу.

Дорожня розмітка та обладнання:

Дорожня розмітка та дорожнє обладнання, їх значення в системі організації дорожнього руху. Класифікація дорожньої розмітки. Призначення горизонтальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Написи та позначки на проїзній частині автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Призначення вертикальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Дорожнє обладнання як засіб регулювання дорожнього руху на небезпечних ділянках автомобільної дороги (огородження, світлове сигнальне обладнання, попереджувальні світлові круглі тумби тощо).

Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника:

Засоби регулювання дорожнього руху. Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв та інших транспортних засобів, які рухаються виділеною для них смугою руху. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника, їх значення.

Попереджувальні сигнали:

Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі звукових і світлових сигналів та сигналів за допомогою рук. Випадки обов'язкового увімкнення ближнього і дальнього світла фар або протитуманних фар, аварійної світлової сигналізації. Наслідки порушення вимог до подачі попереджувальних сигналів.

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу:

Початок і зміна напрямку руху: повороти ліворуч і праворуч, зміна смуг руху. Обов'язки водія транспортного засобу перед початком руху, здійснення будь-яких маневрів з поворотом і розворотом на перехресті та поза ним. Вимоги до використання смуг гальмування та розгону. Обов'язки водія в разі, коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість руху не встановлена. Порядок руху заднім ходом. Місця, в яких забороняється розворот. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) перед початком руху транспортного засобу і зміни його напрямку. Смуги для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортного засобу на проїзній частині автомобільної дороги в межах і за межами населених пунктів, що має дві, три, чотири і більше смуг руху. Випадки, коли дозволяється рух транспортного засобу по трамвайній колії. Виїзд і рух по автомобільній дорозі, що має смугу для реверсивного руху. Наслідки порушення вимог до розташування транспортних засобів на проїзній частині автомобільної дороги. Швидкість руху транспортного засобу в житлових і пішохідних зонах, у межах і за межами населених пунктів, на автомагістралях, під час буксирування зазначеного засобу і причепа. Безпечні дистанція та інтервал. Вимоги до водія тихохідного і великовантажного транспортного засобу в разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Наслідки порушення вимог до швидкості руху, дотримання безпечних дистанції та інтервалу. Зустрічний роз'їзд та обгін. Випадки, коли обгін забороняється. Особливості виконання обгону в різних дорожніх ситуаціях. Наслідки порушення вимог до виконання зустрічного роз'їзду та обгону. Вимоги до зупинки і стоянки транспортного засобу. Випадки, коли водій може залишити транспортний засіб на зупинці або стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Місця, в яких заборонені зупинка і стоянка. Вимоги до водія в разі вимушеної зупинки і стоянки. Наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Проїзд перехресть:

Види перехресть. Вимоги до руху праворуч та ліворуч на перехресті. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя. Порядок і черговість проїзду регульованих перехресть. Вимоги до проїзду перехресть, де ввімкнені світлофори з додатковими секціями. Пріоритет сигналів світлофора і регулювальника, дорожні знаки. Вимоги до проїзду перехресть рівнозначних і нерівнозначних автомобільних доріг. Черговість проїзду, якщо головна автомобільна дорога змінює напрямок руху на перехресті. Проїзд перехресть у разі, коли водій транспортного засобу не може визначити головну автомобільну дорогу, а знаки пріоритету відсутні. Наслідки порушення вимог до проїзду перехресть.

Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів:

Види пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Вимоги до проїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Випадки, коли забороняється проїзд залізничних переїздів. Дії водія транспортного засобу під час вимушеної зупинки на залізничному переїзді. Наслідки порушення вимог до переїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів, які розпочинають рух від зупинок у межах населених пунктів, та вимоги до їх водіїв. Вимоги до користування смугами на автомобільній дорозі, позначеними дорожніми знаками 5.8 і 5.11 згідно з [Правилами дорожнього руху](#). Переваги трамваїв у разі, коли вони рухаються поза перехрестями. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху.

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів:

Вимоги до перевезення пасажирів, зокрема дітей, і транспортних засобів, призначених для їх перевезення, швидкості руху. Випадки, коли перевезення пасажирів забороняється. Вимоги до завантаження, розміщення і перевезення вантажу. Наслідки порушення вимог до перевезення пасажирів і вантажів.

Особливі умови руху:

Особливості руху транспортного засобу в темну пору доби або в умовах недостатньої видимості, зокрема під час руху в тунелях. Вимоги до руху транспортного засобу з увімкненим ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями, протитуманними фарами і ліхтарями, фарами-прожекторами і фарами-шукачами, розпізнавальними знаками автопоїзда. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Способи буксирування транспортного засобу, зокрема механічного транспортного засобу, на гнучкому і жорсткому зчепленні та методом часткового навантаження на платформу чи спеціальне опорне пристосування. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення пасажирів під час буксирування транспортного засобу. Порядок і умови проведення занять з практичного керування транспортним засобом. Вимоги до слухача, спеціаліста з питань навчання керуванню транспортним засобом, а також обладнання транспортного засобу, на якому проводяться такі заняття. Організація руху транспортних засобів у колоні. Установлення розпізнавального знака "Колона". Розташування та швидкість руху транспортних засобів у колоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються в колоні. Рух пішоходів у житловій зоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів під час руху автомобільними дорогами в житловій зоні. Автомагістралі і автомобільні дороги, їх основні ознаки. Вїзд на автомагістралі/зїзд з автомагістралей або подібних доріг (за наявності): виїзд із смуги розгону, зїзд на смугу гальмування. Транспортні розв'язки на автомагістралях і автомобільних дорогах. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються автомагістралями і автомобільними дорогами. Обмеження руху на автомагістралях і автомобільних дорогах. Основні ознаки гірських доріг і крутих спусків. Вимоги до руху на гірських дорогах і крутих спусках. Вимоги до водія транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водія - громадянина України, який виїжджає за кордон. Наслідки порушення вимог до користування зовнішніми світловими приладами, буксирування та експлуатації транспортних составів, руху транспортних засобів у колоні, у житловій зоні, на автомагістралях і автомобільних дорогах, гірських дорогах і крутих спусках.

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу:

Порядок і умови експлуатації транспортного засобу. Несправності транспортного засобу, в разі виникнення яких: водій повинен вжити заходів для їх усунення; подальший рух заборонено до їх усунення. Наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортного засобу. Номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу. Номерні знаки і написи, обов'язкові для механічного транспортного засобу. Вимоги до обладнання такого засобу розпізнавальними знаками. Попереджувальні пристрої (прапорці, щитки). Знак аварійної зупинки (ліхтар). Наслідки порушення вимог до стану номерних і розпізнавальних знаків, написів, позначень.

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією:

Розміщення у смугах відведення автомобільних доріг штучних споруд, умови та порядок руху в колоні у складі більше ніж п'яти механічних транспортних засобів.

2. Навчальний розділ “Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	у тому числі	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Психофізіологічні основи поведінки водія 2 (особливі фактори ризику, пов’язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху)		
Етика водія транспортного засобу 2 (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху)		
Разом	4	

Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов’язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху):

Індивідуальні якості водія транспортного засобу та його вміння оцінювати і прогнозувати дорожньо-транспортну ситуацію, а також час, необхідний для реагування на зміни, що відбуваються в дорожньому русі. Вплив алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини. Особливості впливу алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини та їх вплив на процес управління транспортними засобами. Зміни в поведінці під час керування через психічний стан, утому. Підготовленість водія до керування транспортним засобом, вплив майстерності, стажу керування транспортним засобом і віку на безпеку керування. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Стресовий стан, запобігання його виникненню та його усунення, прийоми самоконтролю. Вплив психофізіологічного стану водія транспортного засобу на його поведінку. Незадовільний стан здоров’я водія і його вплив на керування транспортним засобом. Ризики, пов’язані з рухом і керуванням різними видами транспортних засобів і з різними зонами видимості їх водіїв.

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху):

Етика водія транспортного засобу. Основні норми і правила поведінки водія транспортного засобу (сприйняття, оцінка та прийняття рішення, швидкість реакції, особливі фактори ризику, пов’язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими учасниками дорожнього руху - дітьми, особами з інвалідністю, велосипедистами і людьми похилого віку). Культура обслуговування пасажирів, зокрема

дітей, осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент етики водія транспортного засобу. Відносини між водіями та пішоходами. Охорона навколишнього природного середовища. Прояви культури водія транспортного засобу у використанні звукових сигналів, методів гальмування та обгону, утриманні транспортного засобу в належному стані. Етика пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів. Культура керування транспортним засобом у складних погодних умовах. Культура перевезення вантажів. Взаємодопомога водіїв транспортних засобів.

3. Навчальний розділ “Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 3

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Загальна будова	1	
Двигун. Пальне та паливні суміші	2	
Електрообладнання	1	
Трансмісія, підвіска та механізми керування	1	
Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля	1	
Разом	6	

Загальна будова:

Класифікація транспортних засобів за призначенням та категоріями. Загальна будова транспортних засобів та їх участь у дорожньому русі. Методи виявлення причин поломок.

Двигун. Пальне та паливні суміші:

Загальна будова, основні механізми та системи двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи охолодження двигуна. Відмінності систем рідинного та повітряного охолодження двигуна. Охолоджувальні рідини. Переохолодження та перегрівання двигуна. Причини і способи запобігання перегріванню двигуна. Призначення, загальна будова та принцип роботи системи змащення двигуна. Робота двигуна в разі недостатнього чи надмірного рівня мастила в системі змащення. Контроль за тиском мастила. Марки мастила. Призначення та загальна будова системи живлення двигуна, принцип роботи її приладів. Типи двигуна (бензиновий, дизельний). Пальне для бензинового двигуна. Марки бензину. Октанове число. Паливні суміші, детонація паливної суміші. Вплив детонації на роботу двигуна. Турбонаддув. Загальна будова та принцип роботи систем живлення дизельного двигуна і газобалонного

обладнання. Несправності основних систем та механізмів двигуна, їх виявлення та усунення.

Електрообладнання:

Призначення, загальна будова та принцип роботи системи електрообладнання та її приладів. Батареї, які функціонують як “паливний бак” і забезпечують електричний двигун енергією, необхідною для переміщення транспортного засобу. Контролер, блок управління двигуном, який регулює струм в мережі між батареями і двигуном. Зарядний пристрій для зарядки батарей. Призначення та загальна будова акумуляторної батареї. Призначення, загальна будова та принцип роботи генератора змінного струму. Призначення та загальна будова стартера. Дистанційна система керування та правила користування стартером. Призначення та загальна будова контрольно-вимірювальних приладів. Контрольні лампи. Призначення та загальна будова електричного двигуна опалювання кузова, системи вентиляції, склоочисників. Додаткове обладнання кузова. Призначення, розташування та загальна будова фар, габаритних ліхтарів, ламп освітлення, щитка контрольних приладів, попереджувальних сигналів, штепсельних розеток. Загальна будова та принцип роботи покажчика повороту, аварійної світлової сигналізації, звукового сигналу та його реле. Призначення та загальна будова запобіжників. Несправності джерела електричного струму, приладів освітлення і сигналізації, їх виявлення та усунення.

Трансмісія, підвіска та механізми керування:

Призначення, загальна будова та принцип роботи трансмісії. Зчеплення, механічна та автоматична коробки передач, карданні передачі та ведучі мости. Несправності трансмісії, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи підвіски. Несправності підвіски, їх виявлення та усунення. Пневматичні шини, їх маркування та експлуатація. Призначення, загальна будова та принцип роботи механізмів рульового керування. Несправності механізмів рульового керування, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи гальмової системи та її механізмів. Гальмова система з гідравлічним та пневматичним приводом. Ретардери. Антиблокувальні системи коліс. Рідини, що використовуються в роботі гідравлічного приводу гальм, їх властивості. Несправності гальмової системи, їх виявлення та усунення. Призначення, загальна будова та принцип роботи стоянкової (запасної) гальмової системи.

Технічне обслуговування та експлуатація автомобіля:

Перевірка технічного стану та укомплектованості транспортного засобу. Проведення контрольного огляду транспортного засобу перед виїздом та після повернення. Правила та умови безпечного перевезення пасажирів і вантажу. Загальна будова, класифікація та технічне обслуговування причепів різних марок. Завантаження, розміщення та кріплення вантажу. Особливості експлуатації транспортного засобу. Норми витрат пального (зокрема в особливих умовах), мастильних матеріалів, рідин. Зменшення та збільшення норм витрат пального. Можливості економії пального, мастильних матеріалів і рідин. Витрати пального.

4. Навчальний розділ “Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 4

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Основи керування транспортним засобом	6	
Безпека дорожнього руху	6	
Разом	12	

Основи керування транспортним засобом:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку. Правила щодо виду відповідного перевезення: вантажів або пасажирів. Документи на транспортний засіб і транспортна документація, необхідні для внутрішньодержавного та міжнародного перевезення вантажів і пасажирів. Робоче місце водія транспортного засобу. Основні механізми та устаткування, що забезпечують керування транспортним засобом, їх розміщення. Призначення систем керування, кермове керування, кермове управління. Дії водія транспортного засобу під час використання світлових і звукових сигналів. Техніка керування транспортним засобом. Зовнішні умови, що впливають на керування транспортним засобом. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги. Початок руху і розгін з послідовним перемиканням передач. Вибір оптимальної швидкості руху. Вибір швидкості і траєкторії руху на поворотах і в умовах обмеженого проїзду залежно від особливостей конструкції транспортного засобу. Вибір швидкості руху в межах і за межами населених пунктів. Повільне, екстрене, переривчасте гальмування. Точне гальмування до зупинки. Гострота зору. Поле зору. Адаптація (відновлення зору) під час раптового переходу від світла до темряви і навпаки. Засліплення. Зміна поля зору залежно від швидкості руху і щільності транспортного потоку. Помилки в оцінці дорожньої обстановки. Правила керування гальмовою системою, зокрема на слизькій ділянці автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу в разі пошкодження елементів гальмової системи. Керування транспортним засобом в умовах обмеженого проїзду та недостатньої видимості, на перехрестях, пішохідному переході, крутих поворотах, підйомах і спусках, у транспортному потоці. Послідовність огляду автомобільної дороги під час наближення до перехресть і пішохідних переходів. Керування транспортним засобом під час руху через регульовані і нерегульовані перехрестя, пішохідні переходи, біля місць великого скупчення пішоходів. Габарити транспортного засобу.

Безпека дорожнього руху:

Кліматичні умови, що впливають на керування транспортним засобом під час прямолінійного руху, розгону і гальмування, на поворотах. Центр ваги та його вплив на стійкість транспортного засобу. Опір повітря, сила інерції. Швидкість і прискорення. Сила тяги. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги, його зміна залежно від кліматичних умов, стану шин, автомобільної дороги, швидкості руху. Вплив поперечного нахилу автомобільної дороги і бокового вітру на транспортний засіб. Керуваність транспортного засобу. Вплив конструкції та стану шин на керуваність транспортного засобу. Стабілізація і коливання передніх коліс та їх вплив на прямолінійність руху транспортного засобу. Зміна напрямку руху. Плавність руху. Відрив коліс від автомобільної дороги. Гальмування, гальмовий шлях, його залежність від швидкості руху, ступеня прилягання коліс до автомобільної дороги та інших факторів. Час, необхідний для реагування водія транспортного засобу на зміни, що відбуваються в дорожньому русі, та

спрацьовування гальмового приводу. Безпечні дистанція та інтервал, способи їх дотримання. Час і відстань, які потрібні для гальмування і зупинки транспортного засобу за різних умов руху і швидкості. Дотримання безпечних дистанції та інтервалу за різних умов руху (інтенсивність і швидкість транспортного потоку, стан автомобільної дороги та кліматичні умови) і під час зупинки транспортного засобу. Прийняття компромісних рішень у разі виникнення складної дорожньої обстановки. Керування транспортним засобом у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів, під час зустрічного роз'їзду, випередження та обгону. Способи паркування і стоянки транспортного засобу. Обгін і зустрічний роз'їзд. Проїзд залізничного переїзду. Початок руху на крутих спусках і підйомах, слизькій та важкопрохідній ділянках автомобільної дороги, зокрема без буксування коліс. Проїзд небезпечною ділянкою автомобільної дороги (звуження проїзної частини, смоляне і гравійне покриття, затяжний підйом і спуск, під'їзд до мосту, залізничного переїзду) та ділянкою, на якій проводяться ремонтні роботи. Особливості дорожньої обстановки в межах і за межами населених пунктів. Оцінка дорожньої обстановки під час руху вперед, заднім ходом, гальмування, перед поворотом, маневруванням і обгоном. Використання дзеркала заднього виду. Огляд контрольно-вимірювальних приладів та прилеглих доріг під час проїзду перехресть. Вплив дорожніх умов на безпеку руху. Вимоги до руху по гірській дорозі. Керування транспортним засобом під час руху в межах і за межами населених пунктів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, дощу, туману, снігопаду. Користування світловими приладами. Зрушення з місця: після стоянки, після зупинки дорожнього руху, виїзд з прилеглої території. Рух прямими дорогами, зустрічний роз'їзд транспортних засобів, зокрема в обмеженому просторі. Рух на вигинах дороги. Дії водія транспортного засобу під час засліплення зустрічним світлом фар та запобігання такому засліпленню. Керування транспортним засобом у весняний та осінньо-зимовий період, на льодових переправах. Перевезення пасажирів і вантажів. Забезпечення стійкості транспортного засобу під час розгону, гальмування, повороту. Резерви стійкості транспортного засобу. Дії водія транспортного засобу, зокрема під час заносу, виникнення загрози зіткнення, пожежі, пошкодження елементів гальмової системи. Розподіл дорожньо-транспортних пригод за порами року, днями тижня, часом доби, категоріями автомобільних доріг, видами транспортних засобів та іншими факторами. Особливості створення аварійної ситуації в межах і за межами населених пунктів. Основні причини виникнення дорожньо-транспортних пригод та запобігання їм. Види експертизи дорожньо-транспортних пригод. Механічний аспект, що є суттєвим для безпеки дорожнього руху, а саме - використання ременів безпеки, підголівників та обладнання для дитячої безпеки.

5. Навчальний розділ “Надання домедичної допомоги”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 5

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди 4

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги	4
Разом	8

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди:

Поведінка у разі виникнення аварії, знання заходів, яких слід вжити після аварії, зокрема дії в надзвичайних ситуаціях, зокрема під час евакуації пасажирів, а також базові знання про надання першої медичної допомоги. Поняття про механізм травми. Огляд місця події. Первинний та вторинний огляд потерпілого. Правила огляду місця події. Алгоритм дій, первинний та вторинний огляд потерпілих.

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги:

Зупинка кровотечі. Переломи, вивихи. Травми інших анатомічних ділянок. Серцево-легенева реанімація. Універсальний алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації у потерпілих. Допомога потерпілим у разі виникнення травми. Особливості травм у водіїв, пасажирів, пішоходів.

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій D, D1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 6

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з перепідготовки
Основи керування транспортним засобом	1
Керування транспортним засобом на майданчику	4
Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху	3 (1*)
Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху	6 (2*)
Керування транспортним засобом в особливих умовах	7
Удосконалення навичок керування транспортним засобом	6
Разом	27

Основи керування транспортним засобом:

Посадка водія в транспортний засіб. Ознайомлення із системами керування і сигналізації, контрольно-вимірювальними приладами. Правильне положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Відрегулювання сидіння таким чином, щоб положення водія сидячи було

правильне. Відрегулювання дзеркала заднього виду, ременів безпеки, підголівників (за наявності). Перевірка того, зачинені двері чи ні. Вибіркова перевірка стану шин, рульового керування, гальм, рідин (моторної оливи, охолоджувальної рідини, рідини склоомивача тощо), фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу. Перевірка гальмової системи з підсилювачем та системи рульового керування з підсилювачем, перевірка стану коліс, гайок кріплення коліс, брызговики, вітрового скла, вікон і склоочисників, рідин, перевірка та використання панелі приладів, зокрема реєструвальної апаратури. Запуск двигуна. Спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Прийоми керування транспортним засобом. Рушання з місця, рух по прямій з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти праворуч, ліворуч, гальмування, зупинка. Повороти керма праворуч, ліворуч двома руками, зокрема “перехопленням”, правою або лівою рукою, збільшення кількості поворотів керма. Взаємодія систем керування перед початком руху, під час руху на різних передачах з розворотами, поворотами, повільне і термінове гальмування, зупинка. Рух заднім ходом. Розвороти в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Зупинка і стоянка. Здатність вживати спеціальних заходів безпеки транспортних засобів, контролювати кузов, сервісні дверцята, аварійні виходи, засоби надання першої медичної допомоги, вогнегасники та інше обладнання для забезпечення безпеки.

Керування транспортним засобом на майданчику:

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд транспортного засобу. Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця. Рух з невеликою швидкістю. Рух з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка. Рух заднім ходом по прямій або з поворотом праворуч або ліворуч з дотриманням правильної смуги руху. Розворот транспортного засобу з використанням передньої та задньої передач. Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з перемиканням передач. Розгін. Перемикання передач у висхідному і низхідному порядку. Перемикання на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних видів гальмування (повільне, екстрене, переривчасте). Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою (через заднє або бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду). Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Рух заднім ходом уздовж стіни, зупинка. Від’їзд від стіни. Рух заднім ходом угору. Виїзд на естакаду і з’їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45°, 90°, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Рух по “колінійній дошці” переднім і заднім ходом. Поставлення транспортного засобу на стоянку, в бокс. Рух по “габаритному тунелю” прямо та з поворотом, переднім і заднім ходом. Рух по “вісімці”, “змійкою”, переднім ходом. В’їзд до “габаритного дворику” прямо і з поворотом, маневрування та виїзд з нього. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Рух на ділянках, де створені небезпечні умови (залізничний переїзд без шлагбаума і з шлагбаумом, перехрестя, зупинка маршрутних транспортних засобів, раптова поява пішохода тощо). Рушання з місця, розгін і перемикання передач у висхідному і низхідному порядку, зупинка. Рух прямо, по “вісімці”, маневрування в умовах обмеженого проїзду, повороти, розвороти, зупинка у визначеному місці. Маневрування заднім ходом, в’їзд у бокс. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів. Об’їзд, обгін, зустрічний роз’їзд.

Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху:

Рух по прямій з дотриманням безпечної дистанції та необхідної швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху. Проїзд перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Рух автомобільними дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Прийоми маневрування на автозаправній станції. Керування транспортним засобом у межах населеного пункту. Рух у транспортному потоці. Маневрування під час руху на автомобільній дорозі з багаторядним рухом. Об'їзд, обгін з дотриманням безпечних дистанції та інтервалу. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги. Проїзд Т-, V-, Х-подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Проїзд майданів. Рух автомобільною дорогою з трамвайною колією, повороти праворуч, ліворуч і розворот. Подолання перешкод під час руху переднім і заднім ходом поперемінно передніми та задніми колесами на спуску, сідловині із зупинкою у впадині поперемінно передніми та задніми колесами без гальмування, виїзд на "клин" передніми колесами і зупинка на вершині (дві - три секунди).

Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху:

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Рух на естакадах, закруглених ділянках автомобільної дороги, віражах, підйомах і спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд на ділянках звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у їх межах. Виїзд на автомобільну дорогу в межах населених пунктів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за можливості), рух уздовж перешкод, наприклад припаркованих автомобілів. Дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування транспортного засобу та залишення місця для паркування (паркування паралельно, діагонально або перпендикулярно, переднім або заднім ходом, на рівній поверхні, підйомі або спуску). Рух автомобільними дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на автомобільній дорозі, шляхопроводі, у тунелі. Проїзд складних регульованих і нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти праворуч, ліворуч і розвороти на перехресті. Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка. Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з низькою та високою інтенсивністю руху. Обгін, об'їзд, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушання з місця на підйомах. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування транспортним засобом в особливих умовах:

Керування транспортним засобом в умовах бездоріжжя. Виїзд на ґрунтову дорогу. Рух на об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках, засніжених, лісових та інших дорогах. Керування транспортним засобом у темну пору доби. Виїзд на автомобільну дорогу із штучним освітленням та без нього. Користування світловими приладами. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Буксирування транспортного засобу. Зчеплення транспортних засобів жорсткою і гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності

зчеплення. Буксирування транспортного засобу по прямій, на поворотах, підйомах і спусках. Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення транспортного засобу. Керування в такий спосіб, який забезпечує безпеку та скорочує споживання пального та викиди під час збільшення і зменшення швидкості руху на спусках і підйомах, у разі потреби шляхом вибору передач.

Удосконалення навичок керування транспортним засобом: Маневрування в умовах обмеженого проїзду, заднім ходом. Складне та екстремне маневрування. Терміновий розгін і гальмування. Маневрування на автомобільній дорозі з інтенсивним рухом. Взаємодія з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка, початок руху. Керування транспортним засобом з причепом, маса якого не перевищує 750 кілограмів. Уміння керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання їй. Прийоми керування транспортним засобом (повільне рушення з місця, терміновий розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Контраварійна підготовка. Розгін, термінове гальмування і маневрування на слизькій ділянці автомобільної дороги. Вимоги до керування транспортним засобом з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстремного і ритмічного заносу. Об'їзд перешкоди. Маневрування. “Затишний під'їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів. Екстремне гальмування. Безпечне розташування транспортного засобу для завантаження/розвантаження біля вантажної естакади/платформи або подібного пристрою.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій D, D1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 7

Найменування тем	Кількість навчальних годин з практичного навчання
	перепідготовка
Запобіжні заходи	1
Фактори безпеки	1
Разом	2

Запобіжні заходи:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку; використання реєструвальної апаратури. Заходи, яких слід вжити під час зняття та заміни коліс. Правила щодо мас та габаритів транспортних засобів; правила щодо обмежувачів швидкості. Перешкоди, які обмежують зону видимості, спричинені характеристиками транспортних засобів. Читання карти автомобільних доріг, планування маршрутів, зокрема використання електронних навігаційних систем (не обов'язково).

Фактори безпеки:

Фактори, які пов'язані із завантаженням транспортних засобів: контроль (розміщення і закріплення вантажу), кузов, тенти, двері вантажного відсіку, завантажувальний механізм (за наявності), замки кабіни (за наявності), спосіб завантаження, закріплення вантажу, труднощі з різними видами вантажів (наприклад, рідина, підвісні вантажі), завантаження та розвантаження і використання навантажувального обладнання.

* Кількість навчальних годин, відведених для проведення заняття з практичного керування транспортними засобами категорій D, D1 в темну пору доби.

Додаток 5
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
перепідготовки водіїв транспортних засобів категорій
BE, CE, DE, C1E, D1E

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин перепідготовки		
	усього	у тому числі	
		теоретичні заняття	практичні заняття
Навчальні розділи теоретичного модуля			
Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху	16	16	
Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу	2	2	
Будова і технічне обслуговування транспортного засобу	4	4	
Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху	7	7	
Надання домедичної допомоги	8	8	
{Позицію виключено на підставі Постанови КМ № 601 від 10.05.2022 }			
Навчальні розділи практичного модуля			
Практичне керування транспортними засобами категорій BE, CE, DE, C1E, D1E			13
Спеціальні положення стосовно категорій BE, CE, DE, C1E, D1E			2

Практичний іспит	0,5		0,5
Разом	52,5	37	15,5

II. Типова тематична програма

Теоретичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Основи законодавства у сфері безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху	1	
Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	1	
Загальні положення і терміни, що використовуються у Правилах дорожнього руху	1	
Обов’язки і права учасників дорожнього руху	1	
Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин	1	
Дорожні знаки	1	
Дорожня розмітка та обладнання	1	
Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника	1	
Попереджувальні сигнали	1	
Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу	1	
Проїзд перехресть	1	
Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і	1	

залізничних переїздів. Переваги
маршрутних транспортних засобів

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів 1

Особливі умови руху 1

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу 1

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією 1

Разом 16

Законодавство, що визначає правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху:

Основи законодавства про дорожній рух, автомобільний транспорт, страхування цивільно-правової відповідальності, охорону праці. Основні вимоги постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. [№ 1388](#) “Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів” (Офіційний вісник України, 1998 р., № 36, ст. 1327; 2009 р., № 101, ст. 3521), від 8 травня 1993 р. [№ 340](#) “Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами” (ЗП України, 1993 р., № 10, ст. 211; Офіційний вісник України, 2009 р., № 39, ст. 1311) та від 30 січня 2012 р. [№ 137](#) “Про затвердження Порядку проведення обов’язкового технічного контролю та обсягів перевірки технічного стану транспортних засобів, технічного опису та зразка протоколу перевірки технічного стану транспортного засобу” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 16, ст. 581).

Основи відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

Порядок і строки проведення державної реєстрації транспортних засобів. Вимоги до експлуатації транспортного засобу. Мета, періодичність і порядок проведення технічного огляду. Відповідальність власника за технічний стан транспортного засобу. Порядок допуску до керування транспортним засобом та отримання посвідчення водія. Цивільна відповідальність. Відшкодування матеріальних збитків, що завдані під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Право власності, суб’єкти права власності. Право власності і володіння транспортним засобом. Небезпечні випадки, які виникають під час експлуатації та обслуговування транспортного засобу. Попереджувальні надписи. Знаки безпеки. Законодавство з питань охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за його порушення. Основні заходи щодо зниження негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище (належне використання спеціальних звукових сигнальних пристроїв, помірне споживання палива, обмеження викидів забруднюючих речовин тощо). Відповідальність за порушення [Правил дорожнього руху](#) і виникнення дорожньо-транспортних пригод. Адміністративна відповідальність у

сфері дорожнього руху. Види адміністративних стягнень. Кримінальна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху. Види покарань.

Загальні положення і терміни, що використовуються у [Правилах дорожнього руху](#):

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Терміни, визначені у Правилах дорожнього руху. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень вимогам Правил дорожнього руху.

Обов'язки і права учасників дорожнього руху:

Обов'язки і права водіїв транспортних засобів. Обставини, за яких водієві забороняється керувати і передавати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки і права водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблісковими маячками та/або спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки водіїв транспортних засобів щодо надання безперешкодного проїзду транспортним засобам оперативних та дорожньо-експлуатаційних служб. Обов'язки учасників дорожнього руху, причетних до дорожньо-транспортної пригоди. Обов'язки і права пішоходів та пасажирів.

Вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин:

Вікові обмеження та вимоги до водіїв мопедів, велосипедистів, осіб, які керують гужовим транспортом, і погоничів тварин. Технічний стан і обладнання зазначених транспортних засобів. Розміщення таких транспортних засобів на проїзній частині. Правила користування велосипедною доріжкою. Умови, за яких рух зазначених транспортних засобів і тварин забороняється.

Дорожні знаки:

Дорожні знаки, їх класифікація та значення в системі організації дорожнього руху, вимоги до встановлення. Попереджувальні знаки, їх призначення, вимоги до встановлення. Найменування кожного знака, його значення та зона дії. Знаки, що повторюються, їх установлення. Таблички до попереджувальних знаків. Дії водія транспортного засобу, що наближається до небезпечної ділянки автомобільної дороги з установленим попереджувальним знаком. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) в частині його регулювання попереджувальним знаком. Знаки пріоритету, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим знаком пріоритету. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання знаком пріоритету. Заборонні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до заборонних знаків. Дії водія транспортного засобу, який наближається до ділянки автомобільної дороги з установленим заборонним знаком. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання заборонним знаком. Наказові знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, особливості його встановлення та зона дії. Таблички до наказових знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання наказовим знаком. Інформаційно-вказівні знаки, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення та зона дії. Таблички до інформаційно-вказівних знаків. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху в частині його регулювання

інформаційно-вказівним знаком. Знаки сервісу, їх призначення. Найменування кожного знака, його встановлення. Таблички до знаків сервісу.

Дорожня розмітка та обладнання:

Дорожня розмітка та дорожнє обладнання, їх значення в системі організації дорожнього руху. Класифікація дорожньої розмітки. Призначення горизонтальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Написи та позначки на проїзній частині автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Призначення вертикальної дорожньої розмітки, її колір і правила нанесення. Дії водія транспортного засобу відповідно до нанесеної розмітки. Дорожнє обладнання як засіб регулювання дорожнього руху на небезпечних ділянках автомобільної дороги (огородження, світлове сигнальне обладнання, попереджувальні світлові круглі тумби тощо).

Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофора і сигналів регулювальника:

Засоби регулювання дорожнього руху. Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв та інших транспортних засобів, які рухаються виділеною для них смугою руху. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника, їх значення.

Попереджувальні сигнали:

Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі звукових і світлових сигналів та сигналів за допомогою рук. Випадки обов'язкового увімкнення ближнього і дальнього світла фар або протитуманних фар, аварійної світлової сигналізації. Наслідки порушення вимог до подачі попереджувальних сигналів.

Порядок руху, зупинка і стоянка транспортного засобу:

Початок і зміна напрямку руху: повороти ліворуч і праворуч, зміна смуг руху. Обов'язки водія транспортного засобу перед початком руху, здійснення будь-яких маневрів з поворотом і розворотом на перехресті та поза ним. Вимоги до використання смуг гальмування та розгону. Обов'язки водія в разі, коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість руху не встановлена. Порядок руху заднім ходом. Місця, у яких забороняється розворот. Наслідки порушення вимог [Правил дорожнього руху](#) перед початком руху транспортного засобу і зміни його напрямку. Смуги для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортного засобу на проїзній частині автомобільної дороги в межах і за межами населених пунктів, що має дві, три, чотири і більше смуг руху. Умови, за яких дозволяється рух транспортного засобу трамвайною колією. Вийзд і рух автомобільною дорогою, що має смугу для реверсивного руху. Наслідки порушення вимог до розташування транспортних засобів на проїзній частині автомобільної дороги. Швидкість руху транспортного засобу в житлових і пішохідних зонах, у межах і за межами населених пунктів, на автомагістралях, під час буксирування зазначеного засобу і причепа. Безпечні дистанція та інтервал. Вимоги до водія тихохідного і великовантажного транспортного засобу в разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Наслідки порушення вимог до швидкості руху, дотримання безпечних дистанції та інтервалу. Зустрічний роз'їзд та обгін. Випадки, коли обгін забороняється. Особливості виконання обгону в різних дорожніх ситуаціях. Наслідки порушення вимог до виконання зустрічного роз'їзду та обгону. Вимоги до зупинки і стоянки транспортного засобу. Умови, за яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці або стоянці. Стоянка біля

тротуару і на тротуарах. Місця, в яких заборонені зупинка і стоянка. Вимоги до водія в разі вимушеної зупинки і стоянки. Наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Проїзд перехресть:

Види перехресть. Вимоги до руху праворуч та ліворуч на перехресті. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя. Порядок і черговість проїзду регульованих перехресть. Вимоги до проїзду перехресть, на яких увімкнені світлофори з додатковими секціями. Пріоритет сигналів світлофора і регулювальника, дорожні знаки. Вимоги до проїзду перехресть рівнозначних і нерівнозначних автомобільних доріг. Черговість проїзду, якщо головна автомобільна дорога змінює напрямок руху на перехресті. Проїзд перехресть у разі, коли водій транспортного засобу не може визначити головну автомобільну дорогу, а знаки пріоритету відсутні. Наслідки порушення вимог до проїзду перехресть.

Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів:

Види пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Вимоги до проїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Випадки, коли забороняється проїзд залізничних переїздів. Дії водія транспортного засобу під час вимушеної зупинки на залізничному переїзді. Наслідки порушення вимог до переїзду пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів і залізничних переїздів. Переваги маршрутних транспортних засобів, які розпочинають рух від зупинок у межах населених пунктів, та вимоги до їх водіїв. Вимоги до користування смугами на автомобільній дорозі, позначеними дорожніми знаками 5.8 і 5.11 згідно з [Правилами дорожнього руху](#). Переваги трамваїв у разі, коли вони рухаються поза перехрестями. Наслідки порушення вимог Правил дорожнього руху.

Перевезення пасажирів (запобіжні заходи під час висадки пасажирів) і вантажів:

Вимоги до перевезення пасажирів, зокрема дітей, і до транспортних засобів, призначених для їх перевезення, швидкості руху. Випадки, коли перевезення пасажирів забороняється. Вимоги до завантаження, розміщення і перевезення вантажу. Наслідки порушення вимог до перевезення пасажирів і вантажів.

Особливі умови руху:

Особливості руху транспортного засобу в темну пору доби або в умовах недостатньої видимості, зокрема під час руху в тунелях. Вимоги до руху транспортного засобу з увімкненим ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями, протитуманними фарами і ліхтарями, фарами-прожекторами і фарами-шукачами, розпізнавальними знаками автопоїзда. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Способи буксирування транспортного засобу, зокрема механічного транспортного засобу, на гнучкому і жорсткому зчепленні та методом часткового навантаження на платформу чи спеціальне опорне пристосування. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення пасажирів під час буксирування транспортного засобу. Порядок і умови проведення занять з практичного керування транспортним засобом. Вимоги до слухача, спеціаліста з питань навчання керуванню транспортним засобом, а також обладнання транспортного засобу, на якому проводяться такі заняття. Організація руху транспортних засобів у колоні. Установлення розпізнавального знака "Колона". Розташування та швидкість руху транспортних засобів у

колоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються в колоні. Рух пішоходів у житловій зоні. Вимоги до водіїв транспортних засобів під час руху автомобільними дорогами в житловій зоні. Автомагістралі і автомобільні дороги, їх основні ознаки. В'їзд на автомагістралі/з'їзд з автомагістралей або подібних доріг (за наявності): виїзд із смуги розгону, з'їзд на смугу гальмування. Транспортні розв'язки на автомагістралях і автомобільних дорогах. Вимоги до водіїв транспортних засобів, що рухаються автомагістралями і автомобільними дорогами. Обмеження руху на автомагістралях і автомобільних дорогах. Основні ознаки гірських доріг і крутих спусків. Вимоги до руху на гірських дорогах і крутих спусках. Вимоги до водія транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водія - громадянина України, який виїжджає за кордон. Наслідки порушення вимог до користування зовнішніми світловими приладами, буксирування та експлуатації транспортних составів, руху транспортних засобів у колоні, у житловій зоні, на автомагістралях і автомобільних дорогах, гірських дорогах і крутих спусках.

Технічний стан, обладнання, номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу:

Порядок і умови експлуатації транспортного засобу. Несправності транспортного засобу, в разі виникнення яких: водій повинен вжити заходів для їх усунення; а подальший рух заборонено до їх усунення. Наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортного засобу. Номерні та розпізнавальні знаки, написи і позначення транспортного засобу. Номерні знаки і написи, обов'язкові для механічного транспортного засобу. Вимоги до обладнання такого засобу розпізнавальними знаками. Попереджувальні пристрої (прапорці, щитки). Знак аварійної зупинки (ліхтар). Наслідки порушення вимог до стану номерних і розпізнавальних знаків, написів, позначень.

Окремі питання дорожнього руху, що потребують узгодження з Національною поліцією:

Розміщення у смугах відведення автомобільних доріг штучних споруд, умови та порядок руху в колоні у складі більше ніж п'яти механічних транспортних засобів.

2. Навчальний розділ “Етика (психологічні основи) водія транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин підготовки та перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
1. Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху)	1	
2. Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху)	1	

Психофізіологічні основи поведінки водія (особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими категоріями учасників дорожнього руху):

Індивідуальні якості водія транспортного засобу та його вміння оцінювати і прогнозувати дорожньо-транспортну ситуацію, а також час, необхідний для реагування на зміни, що відбуваються в дорожньому русі. Вплив алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини. Особливості впливу алкоголю та наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на організм людини та їх вплив на процес управління транспортними засобами. Зміни в поведінці під час керування через психічний стан, втому. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації. Підготовленість водія до керування транспортним засобом, вплив майстерності, стажу керування транспортним засобом і віку на безпеку керування. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Стресовий стан, запобігання його виникненню та його усунення, прийоми самоконтролю. Вплив психофізіологічного стану водія транспортного засобу на його поведінку. Незадовільний стан здоров'я водія і його вплив на керування транспортним засобом.

Етика водія транспортного засобу (важливість пильності та поваги до інших учасників дорожнього руху):

Етика водія транспортного засобу. Основні норми і правила поведінки водія транспортного засобу (сприйняття, оцінка та прийняття рішення, швидкість реакції, особливі фактори ризику, пов'язані з недосвідченістю інших учасників дорожнього руху і найбільш уразливими учасниками дорожнього руху - дітьми, особами з інвалідністю, велосипедистами і людьми похилого віку). Культура обслуговування пасажирів, зокрема дітей, осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Дотримання [Правил дорожнього руху](#) як головний елемент етики водія транспортного засобу. Відносини між водіями та пішоходами. Охорона навколишнього природного середовища. Прояви культури водія транспортного засобу у використанні звукових сигналів, методів гальмування та обгону, утриманні транспортного засобу в належному стані. Етика пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів. Культура керування транспортним засобом у складних погодних умовах. Культура перевезення вантажів. Взаємодопомога водіїв транспортних засобів.

3. Навчальний розділ “Будова і технічне обслуговування транспортного засобу”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 3

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Загальна будова автомобіля-тягача	0,5	
Електрообладнання	0,5	

Ходова частина	1
Гальмова система	1
Тягово-зчепні пристрої. Додаткове обладнання	1
Разом	4

Загальна будова автомобіля-тягача:

Загальна будова та класифікація автомобіля-тягача. Технічні характеристики, загальна будова та класифікація причепів і напівпричепів.

Електрообладнання:

Загальна схема електрообладнання автопоїзда. Загальна будова систем освітлення і сигналізації, додаткового обладнання автомобіля-тягача з причепом і напівпричепом. Несправності та технічне обслуговування електрообладнання автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа.

Ходова частина:

Загальна будова ходової частини автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа. Колеса дискові і бездискові, їх кріплення. Загальна будова та принцип роботи підвіски причепа і напівпричепа. Несправності ходової частини автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа, їх виявлення та усунення. Технічне обслуговування ходової частини автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа.

Гальмова система:

Загальна будова гальмової системи та гальмових механізмів автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа. Регулювання гальмових механізмів. Загальна будова та принцип роботи гальмової системи з пневматичним приводом. Ретардери. Антиблокувальні системи коліс. Стоянкова (запасна) гальмова система. Несправності гальмової системи та гальмових механізмів, їх виявлення та усунення.

Тягово-зчепні пристрої. Додаткове обладнання:

Загальна будова поворотних пристроїв причепа і причепа-розпуски, тягово-зчепних пристроїв причепа і напівпричепа, додаткового обладнання автомобіля-тягача, причепа і напівпричепа (холодильна та компресорна установки, гідропідіймачі причепа-самоскида, опорні пристрої напівпричепа, вантажні пристрої). Несправності тягово-зчепних пристроїв та додаткового обладнання причепа і напівпричепа, їх виявлення та усунення.

4. Навчальний розділ “Основи керування транспортними засобами і вимоги до безпеки дорожнього руху”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 4

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Основи керування транспортним засобом	3	
Безпека дорожнього руху	4	
Разом	7	

Основи керування транспортним засобом:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку. Правила щодо виду відповідного перевищення: вантажів або пасажирів. Документи на транспортний засіб і транспортна документація, необхідні для внутрішньодержавного та міжнародного перевезення вантажів і пасажирів. Робоче місце водія транспортного засобу. Основні механізми та устаткування, що забезпечують керування транспортним засобом, їх розміщення. Призначення системи керування, її приладів та індикаторів. Дії водія транспортного засобу під час використання світлових і звукових сигналів. Техніка керування транспортним засобом. Зовнішні умови, що впливають на керування транспортним засобом. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги. Початок руху і розгін з послідовним перемиканням передач. Вибір оптимальної швидкості руху. Вибір швидкості і траєкторії руху на поворотах і в умовах обмеженого проїзду залежно від особливостей конструкції транспортного засобу. Вибір швидкості руху в межах і за межами населених пунктів. Повільне, екстрене, переривчасте гальмування. Точне гальмування до зупинки. Гострота зору. Поле зору. Адаптація (відновлення зору) під час раптового переходу від світла до темряви і навпаки. Засліплення. Зміна поля зору залежно від швидкості руху і щільності транспортного потоку. Помилки в оцінці дорожньої обстановки. Правила керування гальмовою системою, зокрема на слизькій ділянці автомобільної дороги. Дії водія транспортного засобу в разі пошкодження елементів гальмової системи. Керування транспортним засобом в умовах обмеженого проїзду та недостатньої видимості, на перехрестях, пішохідному переході, крутих поворотах, підйомах і спусках, у транспортному потоці. Послідовність огляду автомобільної дороги під час наближення до перехрестя і пішохідних переходів. Керування транспортним засобом під час руху через регульовані і нерегульовані перехрестя, пішохідні переходи, біля місць великого скупчення пішоходів. Габарити транспортного засобу.

Безпека дорожнього руху:

Кліматичні умови, що впливають на керування транспортним засобом під час прямолінійного руху, розгону і гальмування, на поворотах. Центр ваги та його вплив на стійкість транспортного засобу. Опір повітря, сила інерції. Швидкість і прискорення. Сила тяги. Ступінь прилягання коліс до автомобільної дороги, його зміна залежно від кліматичних умов, стану шин, автомобільної дороги, швидкості руху. Вплив поперечного нахилу автомобільної дороги і бокового вітру на транспортний засіб. Керуваність транспортного засобу. Вплив конструкції та стану шин на керуваність транспортного засобу. Стабілізація і коливання передніх коліс та їх вплив на прямолінійність руху транспортного засобу. Зміна напрямку руху. Плавність руху. Відрив коліс від автомобільної дороги. Гальмування, гальмовий шлях, його залежність від швидкості руху, ступеня прилягання коліс до автомобільної дороги та інших факторів. Час, необхідний для реагування водія транспортного засобу на зміни, що відбуваються в дорожньому русі, та спрацювання гальмового приводу. Безпечні дистанція та інтервал, способи їх

дотримання. Час і відстань, які потрібні для гальмування і зупинки транспортного засобу за різних умов руху і швидкості. Дотримання безпечних дистанцій та інтервалу за різних умов руху (інтенсивність і швидкість транспортного потоку, стан автомобільної дороги та кліматичні умови) і під час зупинки транспортного засобу. Прийняття компромісних рішень у разі виникнення складної дорожньої обстановки. Керування транспортним засобом у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів, під час зустрічного роз'їзду, випередження та обгону. Способи паркування і стоянки транспортного засобу. Обгін і зустрічний роз'їзд. Проїзд залізничного переїзду. Початок руху на крутих спусках і підйомах, слизькій та важкопрохідній ділянках автомобільної дороги, зокрема без буксування коліс. Проїзд небезпечною ділянкою автомобільної дороги (звуження проїзної частини, смоляне і гравійне покриття, затяжний підйом і спуск, під'їзд до мосту, залізничного переїзду) та ділянкою, на якій проводяться ремонтні роботи. Особливості дорожньої обстановки в межах і за межами населених пунктів. Оцінка дорожньої обстановки під час руху вперед, заднім ходом, гальмування, перед поворотом, маневруванням і обгоном. Використання дзеркала заднього виду. Огляд контрольно-вимірювальних приладів та прилеглих доріг під час проїзду перехресть. Вплив дорожніх умов на безпеку руху. Вимоги до руху по гірській дорозі. Керування транспортним засобом під час руху в межах і за межами населених пунктів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, дощу, туману, снігопаду. Користування світловими приладами. Зрушення з місця: після стоянки, після зупинки дорожнього руху, виїзд з прилеглої території. Рух прямими дорогами, зустрічний роз'їзд транспортних засобів, зокрема в обмеженому просторі. Рух на вигинах дороги. Дії водія транспортного засобу під час засліплення зустрічним світлом фар та запобігання такому засліпленню. Керування транспортним засобом у весняний та осінньо-зимовий період, на льодових переправах. Перевезення пасажирів і вантажів. Забезпечення стійкості транспортного засобу під час розгону, гальмування, повороту. Резерви стійкості транспортного засобу. Дії водія транспортного засобу, зокрема під час заносу, виникнення загрози зіткнення, пожежі, пошкодження елементів гальмової системи. Дорожньо-транспортні пригоди, їх класифікація та статистика. Розподіл дорожньо-транспортних пригод за порами року, днями тижня, часом доби, категоріями автомобільних доріг, видами транспортних засобів та іншими факторами. Особливості створення аварійної ситуації в межах і за межами населених пунктів. Основні причини виникнення дорожньо-транспортних пригод та запобігання їм. Види експертизи дорожньо-транспортних пригод. Механічний аспект, що є суттєвим для безпеки дорожнього руху, а саме - використання ременів безпеки, підголовників та обладнання для дитячої безпеки. Ризики, пов'язані з рухом і керуванням різними видами транспортних засобів і з різними зонами видимості їх водіїв.

5. Навчальний розділ “Надання домедичної допомоги”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 5

Найменування тем	Кількість навчальних годин перепідготовки	
	теоретичні заняття	практичні заняття
Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди	4	

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги	4
Разом	8

Механізм травми у потерпілих внаслідок виникнення дорожньо-транспортної пригоди:

Поведінка у разі виникнення аварії, знання заходів, яких слід вжити після аварії або подібної події, зокрема дії в надзвичайних ситуаціях, таких як евакуація пасажирів, а також базові знання про надання першої медичної допомоги. Поняття про механізм травми. Особливості травм у водіїв, пасажирів, пішоходів. Огляд місця події. Первинний та вторинний огляд потерпілого. Правила огляду місця події. Алгоритм дій, первинний та вторинний огляд потерпілих. Серцево-легенева реанімація. Універсальний алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації у потерпілих. Допомога потерпілим у разі виникнення травм.

Види травм. Принципи надання домедичної допомоги:

Зупинка кровотечі. Переломи, вивихи. Травми інших анатомічних ділянок.

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій BE, CE, DE, C1E, D1E”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 6

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання з перепідготовки
Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом)	1
Маневрування в умовах обмеженого проїзду	3
Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху. Прийом економічного керування	3
Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху	3
Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) у темну пору доби	1
Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) у складних дорожніх умовах	1

Удосконалення навичок керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом)	1
Разом	13

Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом):

Ознайомлення із системами керування, сигналізації та контрольно-вимірювальними приладами. Контрольний огляд технічного стану автопоїзда (автомобіля-тягача з причепом) перед виїздом. Посадка на робоче місце водія, регулювання сидіння, дзеркал заднього виду. Перевірка того, чи зачинені двері. Вибіркова перевірка стану шин, рульового керування, гальм, рідин (моторної оливи, охолоджувальної рідини, рідини склоомивача), фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу. Контроль чинників безпеки стосовно завантаження транспортного засобу: кузов, тенти, двері вантажного відсіку, замки кабіни, спосіб завантаження, закріплення вантажу. Перевірка зчіпного пристрою і гальм та електричних з'єднань. Вимоги до керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстреного і ритмічного заносу. Підготовка і запуск двигуна. Рушання з місця, розгін, послідовне перемикавання передач у висхідному і низхідному порядку. Заправка паливом. Користування системами керування, допоміжними приладами і устаткуванням. Рушання, повільне гальмування, зупинка. Зчеплення причепа з автомобілем та відчеплення від нього або відчеплення причепа від автомобіля та повторне зчеплення з ним (ця дія повинна виконуватися з тягачем, який стоїть поряд з причепом (тобто не на одній лінії). Рух заднім ходом по кривій. Безпечне поставлення транспортного засобу для завантаження/розвантаження.

Маневрування в умовах обмеженого проїзду:

Рух по прямій на різних передачах. Розвороти, зокрема під час руху заднім ходом на вузьких ділянках автомобільної дороги. Рух заднім ходом по прямій з використанням дзеркал заднього виду. Повороти ліворуч, праворуч під час руху заднім ходом по прямій, а також з лівого і правого поворотів під різними кутами. Виїзд на естакаду та з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка автопоїзда (автомобіля-тягача з причепом) під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45 о, 90 о, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Під'їзд до обмежувача руху переднім і заднім ходом. В'їзд у бокс переднім і заднім ходом. В'їзд на автомагістралі/з'їзд з автомагістралей або подібних доріг (за наявності): виїзд із смуги розгону, з'їзд на смугу гальмування (для категорії BE). Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за можливості), рух уздовж перешкод, припаркованих автомобілей, дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки) (для категорії BE).

Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху. Прийоми економічного керування:

Виїзд на автомобільну дорогу. Рух у транспортному потоці. Зупинка на узбіччі, біля тротуару (краю проїзної частини). Рушання з місця зупинки чи стоянки, рух по прямій, маневрування, об'їзд, обгін. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Виїзд на головну автомобільну дорогу. Розвороти з використанням і без використання заднього ходу. Зустрічний роз'їзд. В'їзд та виїзд з воріт переднім і заднім ходом. Рух на мостах і шляхопроводах, проїзд

залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Прийоми маневрування на автозаправних станціях. Зупинка на спуску і підйомі. Рушання на підйомі. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання її виникненню. Прийоми економічного керування (повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка. Керування в транспортному потоці з низькою інтенсивністю руху. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушання з місця на підйомі. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху:

Виїзд на автомобільну дорогу з високою інтенсивністю руху. Рух у транспортному потоці. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка біля тротуару (на узбіччі), на краю проїзної частини. Рушання з місця зупинки чи стоянки. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Рух на автомобільних дорогах з одностороннім і двостороннім рухом з двома, трьома і більше смугами в одному напрямку. Проїзд перехресть з поворотами і розворотами. Розвороти поза перехрестями. В'їзд та виїзд з воріт переднім і заднім ходом. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках автомобільних доріг, на поворотах.

Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) у темну пору доби:

Виїзд на автомобільну дорогу із штучним освітленням та без нього. Користування світловими приладами. Засліплення водія транспортного засобу зустрічним світлом фар. Рух у транспортному потоці, маневрування, повороти ліворуч, праворуч, розвороти. Вибір необхідної швидкості, безпечних дистанцій та інтервалу залежно від різного освітлення дороги. Зустрічний роз'їзд. Проїзд перехресть, залізничних переїздів, пішохідних переходів, під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів і від'їзд від них. Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка. Рух у транспортному потоці з низькою та високою інтенсивністю руху. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушання з місця на підйомі. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) у складних дорожніх умовах:

Рух на автомобільній дорозі за межами населених пунктів. Проїзд залізничних переїздів, небезпечних поворотів. Рух на крутих спусках і підйомах, зупинка і рушання з місця. Переміщення буксируючого транспортного засобу із слизької ділянки автомобільної дороги, повільне рушання з місця без використання і з використанням підручних засобів (грунт, пісок, гілки тощо). Керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) на слизькій ділянці автомобільної дороги. Стабілізація автопоїзда (автомобіля-тягача з причепом) під час заносу. Поривчасте і ступінчасте гальмування на слизькій ділянці автомобільної дороги.

Удосконалення навичок керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом):

Маневрування. Розгін, термінове гальмування і маневрування на слизькій ділянці автомобільної дороги. Прийоми керування під час заносу. Удосконалення навичок маневрування в умовах обмеженого проїзду, заднім ходом. Складне і екстрене маневрування. Терміновий розгін і гальмування. Рух і маневрування у транспортному

потоці з низькою та високою інтенсивністю руху. Взаємодія з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка, рушення з місця зупинки чи стоянки. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Уміння керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання її виникненню. Прийоми економічного керування автопоїздом, (автомобілем-тягачем з причепом) (повільне рушення з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Контраварійна підготовка. Об'їзд перешкоди. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар, під час заносу автопоїзда (автомобіля-тягача з причепом). Маневрування. “Затишний під'їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів. Екстрене гальмування. Вимоги до керування автопоїздом (автомобілем-тягачем з причепом) з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстреного і ритмічного заносу. Переривчасте і ступінчасте гальмування при різному ступені прилягання коліс до автомобільної дороги.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій BE, CE, DE, C1E, D1E”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 7

Найменування тем	Кількість навчальних годин практичного навчання	
	підготовка	перепідготовка
Запобіжні заходи	1	1
Фактори безпеки	1	1
Разом	2	2

Запобіжні заходи:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку; використання реєструвальної апаратури. Заходи, яких слід вжити під час зняття та заміни коліс. Правила щодо мас та габаритів транспортних засобів; правила щодо обмежувачів швидкості. Перешкоди, які обмежують зону видимості, спричинені характеристиками транспортних засобів. Читання карти автомобільних доріг, планування маршрутів, зокрема використання електронних навігаційних систем (не обов'язково). Змашування та захист від замерзання.

Фактори безпеки:

Фактори, які належать до завантаження транспортних засобів: контроль (розміщення і закріплення вантажу), кузов, тенти, двері вантажного відсіку, завантажувальний механізм (за наявності), замки кабіни (за наявності), спосіб завантаження, закріплення вантажу, труднощі з різними видами вантажів (наприклад, рідина, підвісні вантажі), завантаження та розвантаження і використання навантажувального обладнання. Принципи системи зчеплення, їх типи, функціонування, основні деталі, з'єднання, використання і щоденне технічне обслуговування (тільки для категорії CE, DE). Відповідальність водія щодо приймання, перевезення та доставки вантажів відповідно до погоджених умов (лише для категорії CE).

Додаток 6
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчання з практичного керування водіїв транспортних засобів категорій А, А1, В1

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин
Навчальні розділи практичного модуля	
Практичне керування транспортними засобами категорій А, А1, В1	17
Спеціальні положення стосовно транспортних засобів категорій А, А1	3
Практичний іспит	0,5
Разом	20,5 (17,5 - для категорії В1)

II. Типова тематична програма

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій А, А1, В1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Найменування тем	Кількість навчальних годин
Системи керування транспортним засобом і сигналізації	1
Підготовка до виїзду. Рух з невеликою швидкістю	1
Рух з різною швидкістю	1
Рух із зміною напрямку	1
Маневрування в умовах обмеженого проїзду	3
Керування транспортним засобом за межами населеного пункту	5

Керування транспортним засобом у межах населеного пункту	5
Разом	17

Системи керування транспортним засобом і сигналізації:

Посадка водія в транспортний засіб, положення водія транспортного засобу за кермом, вихід з транспортного засобу. Розташування системи керування, сигналізації та контрольно-вимірювальних приладів. Початок руху, переключення передач і гальмування (за непрацюючого двигуна). Регулювання дзеркал. Підготовка двигуна до запуску, запуск та зупинка двигуна. Прогрівання двигуна, спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця, переключення передач у висхідному і низхідному порядку (з працюючим двигуном і піднятим ведучим колесом), поставлення важеля переключення передач у висхідну позицію. Запобіжні заходи під час виходу з транспортного засобу.

Підготовка до виїзду. Рух з невеликою швидкістю:

Контрольний огляд транспортного засобу перед виїздом, запуск та прогрівання двигуна. Повільне рушання з місця, рух по прямій на першій передачі. Підтримання заданої частоти обертів колінчатого валу двигуна. Збереження рівноваги, гальмування та зупинка транспортного засобу. Демонстрація здатності до безпечної їзди з дотриманням таких вимог: регулювання захисного спорядження, такого як рукавиці, спеціальне взуття, захисний одяг і шолом безпеки. Вибіркова перевірка стану шин, гальм, рульового керування, перемикача аварійної зупинки двигуна (за наявності), ланцюга, рівня масла, фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу.

Рух з різною швидкістю:

Рух по прямій. Регулювання швидкості руху шляхом зміни режиму роботи двигуна. Вибір місця зупинки транспортного засобу. Зупинка двигуна. Поставлення важеля перемикачів передач у висхідну позицію. Рушання з місця, розгін. Перемикачів передач у висхідному і низхідному порядку. Рушання з місця, послідовне перемикачів передач, увімкнення сигналів повороту, зупинка транспортного засобу у визначеному місці. Постановка мопеда, моторолера, мотоцикла, квадро- і трицикла на підставку та зняття з неї, переміщення його без допомоги двигуна, йдучи поряд. Постановка мопеда, моторолера, квадро- і трицикла на стоянку, мотоцикла на підставці на стоянку. Виконання щонайменше двох маневрів на підвищеній швидкості, з яких один маневр - на другій або третій передачі із швидкістю 30 кілометрів на годину і один - уникнення перешкоди - із швидкістю щонайменше 50 кілометрів на годину. Гальмування: необхідно виконати щонайменше дві вправи з гальмування, зокрема аварійне гальмування на мінімальній швидкості 50 кілометрів на годину.

Рух із зміною напрямку:

Увімкнення сигналів повороту під час зміни напрямку руху. Рушання з місця, розгін, повороти праворуч, ліворуч на кільцевому маршруті. Рушання з місця, послідовне перемикачів передач. Гальмування двигуном та гальмами. Екстрене гальмування. Зупинка транспортного засобу у визначеному місці.

Маневрування в умовах обмеженого проїзду:

Проїзд по “колу”. Проїзд по “габаритному коридору”, “вісімці”, “коліній дошці” з прямолінійного руху і з попередні поворотами праворуч, ліворуч. Проїзд перехрестя прямо, з поворотом праворуч та розворотом. Одночасний проїзд перехрестя трьома транспортними засобами в різних напрямках. Проїзд по “габаритному коридору”, “колу”, “вісімці”, “коліній дошці”, “змійці”, зокрема послідовно з Х-подібного перехрестя, і зупинка транспортного засобу на стоп-лінії. “Затишний під’їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів.

Керування транспортним засобом за межами населеного пункту:

Рух у транспортному потоці, виїзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Проїзд перехрещення автомобільних доріг на різних рівнях. Рух на крутих поворотах, підйомах, спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз’їзд у місцях звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз’їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Рух на підйомах і спусках, зупинка, поновлення руху. Повороти і розвороти. Екстрене гальмування.

Керування транспортним засобом у межах населеного пункту:

Виїзд на автомобільну дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Маневрування, об’їзд та обгін транспортних засобів. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (за наявності можливості). Рух уздовж перешкод, наприклад припаркованих автомобілів. Дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару між іншими транспортними засобами. Рух на автомобільних дорогах з одностороннім рухом, по кільцевому маршруту з об’їздом транспортних засобів, що не рухаються. Рух з дотриманням безпечної дистанції, зустрічний роз’їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги, обгін, зупинка на узбіччі, поновлення руху. Розвороти, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих перехресть, зокрема у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті. Особливі ділянки доріг (за наявності): перехрестя з круговим рухом. Залізничні переїзди. Трамвайні/ автобусні зупинки. Пішохідні переходи. Рух на затяжних підйомах і спусках. Тунелі.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій А, А1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин
Використання захисного спорядження	1
Видимість	1
Механічні аспекти	1
Разом	3

Використання захисного спорядження: рукавиць, бутсів, захисного одягу, шолому.

Видимість: мотоцикли, моторолери, мопеди, квадро- і трицикли для інших учасників дорожнього руху. Фактори ризику, що стосуються різних дорожніх умов, з додатковою увагою до слизьких частин, таких як зливні кришки, дорожньої розмітки - лінії, стрілки, трамвайні колії.

Механічні аспекти, що стосуються безпеки на дорозі, з додатковою увагою до важеля аварійної зупинки, рівня масла і ланцюга.

Додаток 7
до Типової навчальної програми

ТИПОВА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчання з практичного керування водіїв транспортних засобів категорій В, С, С1, D1

I. Типовий навчальний план

Зміст навчального матеріалу	Кількість навчальних годин
Навчальні розділи практичного модуля	
Практичне керування транспортними засобами категорій В, С, С1, D1	17
Спеціальні положення стосовно транспортних засобів категорій С, С1, D1	3
Практичний іспит	0,5
Разом	20,5 (17,5 - для категорії В1)

II. Типова тематична програма

Практичний модуль програми

1. Навчальний розділ “Практичне керування транспортними засобами категорій В, С, С1, D1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 1

Найменування тем	Кількість навчальних годин
Основи керування транспортним засобом (дозволено проведення на тренажерах (за наявності)	1
Керування транспортним засобом на майданчику	2

Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху	2
Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху	2
Керування транспортним засобом в особливих умовах	5
Удосконалення навичок керування транспортним засобом	5
Разом	17

Основи керування транспортним засобом:

Посадка водія в транспортний засіб. Ознайомлення із системами керування і сигналізації, контрольно-вимірювальними приладами. Правильне положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Відрегулювання сидіння таким чином, щоб положення водія сидячи було правильне. Відрегулювання дзеркала заднього виду, ременів безпеки, підголівників (за наявності). Перевірка того, чи зачинені двері. Вибіркова перевірка стану шин, рульового керування, гальм, рідин (моторної оливи, охолоджувальної рідини, рідини склоомивача тощо), фар, світловідбивачів, покажчиків повороту та звукового попереджувального сигналу. Перевірка гальмової системи з підсилювачем та системи рульового керування з підсилювачем, перевірка стану коліс, гайок кріплення коліс, брызговики, вітрового скла, вікон і склоочисників, рідин, перевірка та використання панелі приладів, зокрема реєструвальної апаратури. Запуск двигуна. Спостереження за показаннями контрольно-вимірювальних приладів. Прийоми керування транспортним засобом. Рушання з місця, рух по прямій з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти праворуч, ліворуч, гальмування, зупинка. Повороти керма праворуч, ліворуч двома руками, зокрема “перехопленням”, правою або лівою рукою, збільшення кількості поворотів керма. Взаємодія систем керування перед початком руху, під час руху на різних передачах з розворотами, поворотами, повільне і термінове гальмування, зупинка. Рух заднім ходом. Розвороти в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Зупинка і стоянка.

Керування транспортним засобом на майданчику:

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд транспортного засобу. Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів. Рушання з місця. Рух з невеликою швидкістю. Рух з перемиканням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка. Рух заднім ходом по прямій або з поворотом праворуч або ліворуч з дотриманням правильної смуги руху. Розворот транспортного засобу з використанням передньої та задньої передач. Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з перемиканням передач. Розгін. Перемикання передач у висхідному і низхідному порядку. Перемикання на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних видів гальмування (повільне, екстрене, переривчасте). Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою (через заднє або бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду). Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч в умовах необмеженого і обмеженого проїзду. Рух заднім ходом уздовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом угору. Виїзд на естакаду і з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45 о, 90 о, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Маневрування в умовах обмеженого проїзду.

Рух по “колійній дошці” переднім і заднім ходом. Поставлення транспортного засобу на стоянку, у бокс. Рух по “габаритному тунелю”. Рух по “вісімці”, “змійкою”, переднім ходом. В’їзд до “габаритного дворику” прямо і з поворотом, маневрування та виїзд з нього. Зупинка під час руху переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома транспортними засобами, розташованими на стоянці, узбіччі, перед стоп-лінією, біля визначеного орієнтира, дорожнього знака. Рух на ділянках, де створені небезпечні умови (залізничний переїзд без шлагбаума і з шлагбаумом, перехрестя, зупинка маршрутних транспортних засобів, раптова поява пішохода тощо). Рушання з місця, розгін і перемикання передач у висхідному і низхідному порядку, зупинка. Рух прямо, по “вісімці”, маневрування в умовах обмеженого проїзду, повороти, розвороти, зупинка у визначеному місці. Маневрування заднім ходом, в’їзд у бокс. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів. Об’їзд, обгін, зустрічний роз’їзд. Паркування (всі види).

Керування транспортним засобом на автомобільних дорогах з низькою інтенсивністю руху:

Рух по прямій з дотриманням безпечної дистанції та необхідної швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху. Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух автомобільними дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Об’їзд, обгін, зустрічний роз’їзд. Прийоми маневрування на автозаправній станції. Керування транспортним засобом у межах населеного пункту. Рух у транспортному потоці. Маневрування під час руху на автомобільній дорозі з багаторядним рухом. Об’їзд, обгін з дотриманням безпечних дистанції та інтервалу. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної автомобільної дороги. Зустрічний роз’їзд на вузьких ділянках автомобільної дороги. Проїзд Т-, V-, Х-подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч, ліворуч. Проїзд майданів. Рух автомобільною дорогою з трамвайною колією, повороти праворуч, ліворуч і розворот. Подолання перешкод під час руху переднім і заднім ходом поперемінно передніми та задніми колесами на спуску, сідловині із зупинкою у впадині поперемінно передніми та задніми колесами без гальмування, виїзд на “клин” передніми колесами і зупинка на вершині (дві - три секунди).

Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з високою інтенсивністю руху:

Рух у транспортному потоці, з’їзд на другорядну автомобільну дорогу. Виїзд з другорядної автомобільної дороги на головну. Рух на естакадах, закруглених ділянках автомобільної дороги, віражах, підйомах і спусках, мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз’їзд на ділянках звуження автомобільної дороги. Зустрічний роз’їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у їх межах. Виїзд на автомобільну дорогу в межах населених пунктів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Обгін/випередження: обгін інших транспортних засобів (якщо можливо), рух уздовж перешкод (припаркованих автомобілів, дії в ситуації, коли обгін виконують інші транспортні засоби (залежно від обстановки)). Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування транспортного засобу та залишення місця для паркування (паркування паралельно, діагонально або перпендикулярно, переднім або заднім ходом, на рівній поверхні, підйомі або спуску). Рух автомобільними дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на автомобільній дорозі, шляхопроводі, у тунелі. Проїзд складних регульованих і нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти праворуч, ліворуч і розвороти на перехресті. Рушання від тротуару (узбіччя). Розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої. Рух з різною швидкістю, зупинка.

Керування транспортним засобом на автомобільній дорозі з низькою та високою інтенсивністю руху. Обгін, об'їзд, зустрічний роз'їзд. Маневрування в умовах обмеженого проїзду. Зупинка і рушення з місця на підйомах. Проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Керування транспортним засобом в особливих умовах:

Керування транспортним засобом в умовах бездоріжжя. Виїзд на ґрунтову дорогу. Рух на об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках, засніжених, лісових та інших дорогах. Керування транспортним засобом у темну пору доби. Виїзд на автомобільну дорогу із штучним освітленням та без нього. Користування світловими приладами. Дії водія транспортного засобу в разі засліплення зустрічним світлом фар. Буксирування транспортного засобу. Зчеплення транспортних засобів жорсткою і гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування транспортного засобу по прямій, на поворотах, підйомах і спусках. Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення транспортного засобу. Керування в такий спосіб, який забезпечує безпеку та скорочує споживання пального та викидів під час збільшення і зменшення швидкості руху на спусках і підйомах, у разі потреби шляхом вибору передач.

Удосконалення навичок керування транспортним засобом:

Маневрування в умовах обмеженого проїзду, заднім ходом. Складне та екстрене маневрування. Терміновий розгін і гальмування. Маневрування на автомобільній дорозі з інтенсивним рухом. Взаємодія з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху. Маневрування, об'їзд, обгін, зупинка, початок руху. Керування транспортним засобом з причепом, маса якого не перевищує 750 кілограмів. Уміння керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку дорожньої ситуації, дії водія транспортного засобу щодо запобігання її виникненню. Прийоми керування транспортним засобом (повільне рушення з місця, терміновий розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сили інерції). Контраварійна підготовка. Розгін, термінове гальмування і маневрування на слизькій ділянці автомобільної дороги. Вимоги до керування транспортним засобом з метою його стабілізації під час заносу малої та середньої амплітуди, критичного, екстреного і ритмічного заносу. Об'їзд перешкоди. Маневрування. “Затишний під'їзд” до терміналу для приймання електронних платіжних засобів. Екстрене гальмування. Безпечне розташування транспортного засобу для завантаження/розвантаження біля вантажної естакади/платформи або подібного пристрою.

2. Навчальний розділ “Спеціальні положення стосовно категорій C, C1, D1”.

Розподіл навчальних годин за темами

Таблиця 2

Найменування тем	Кількість навчальних годин
Запобіжні заходи	1
Фактори безпеки	2
Разом	3

Запобіжні заходи:

Правила щодо годин керування і періодів відпочинку; використання реєструвальної апаратури. Заходи, яких слід вжити під час зняття та заміни коліс. Правила щодо мас та габаритів транспортних засобів; правила щодо обмежувачів швидкості. Перешкоди, які обмежують зону видимості, спричинені характеристиками транспортних засобів. Читання карти автомобільних доріг, планування маршрутів, зокрема використання електронних навігаційних систем (не обов'язково).

Фактори безпеки:

Фактори, які належать до завантаження транспортних засобів: контроль (розміщення і закріплення вантажу), кузов, тенти, двері вантажного відсіку, завантажувальний механізм (за наявності), замки кабіни (за наявності), спосіб завантаження, закріплення вантажу, труднощі з різними видами вантажів (наприклад, рідина, підвісні вантажі), завантаження та розвантаження і використання навантажувального обладнання.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2010-%D0%BF#Text>